БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 295 (8820)
ДЕКАБРИИН 17
СРЕДА
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

Партимнай табан жэлэй урда тээ, сентябриин Пленум дээрэ хүдөө ажахыдахи ехэхэн дутуу дундануудые зоримгойгоор, эрид шууд элирүүлээд, газар таряалан болон мал ажалаа эрид ехээр хүгжөөн дэбжээхэ программа тодорхойлон зохёоһон юм. Энэ программа бүхы совет арадай зүгһөө дэмжэгдэээд, амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байнхай.

(КПСС-эй ЦК-гэй Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэлһээ)

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй Пленум тухай ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум 1958 оной декабриин 15-да нээгдээ.

„Һүүлэй табан жэлдэ хүдөө ажахын хүгжэлтын дүнгүүд, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонууд“ тухай КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые Пленум шагнаа.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлһээр.

Һүүлэй табан жэлдэ хүдөө ажахын хүгжэлтын дүнгүүд, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонууд

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэлһээ

Һүүлэй табан жэлдэ хүдөө ажахын хүгжэлтын дүнгүүд, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонууд тухай асуудал ЦК-гэй энэ Пленумэй зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдаба гэжэ нүхэр Хрущев хэлээ. Энэ асуудал тон шухала асуудал болоно, манай Пленумэй хүдэлмэри хүдөө ажахын байдалаар арадайнгаа үмэнэ партиимнай хэһэн политическэ тоосоон болохо байна гээшэ. Центральна Комитедэй сентябриин, январиин, удаадахи Пленумүүд, тэрэшэлэн партиин XX съезд хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээхэ үргэн ехэ программа али бүхы талаһаань зохёоһон байгаа. Бүхы арадай ажахын үндэһэ һуури болгошо үндэ индустрие бүхы хэмжээгээр хүгжөөхэ зуураа, орооһо таряа, мяха, һү, нооһо, хүбэн, сахарай свёкло, хартаабха, овощь болон бусад продуктнуудые үйлэдбэрилгые богонихон болзор соо эрид ехээр дээшэлүүлхыень Центральна Комитет партиие, бүхы арадые уряалһан байгаа.

Хүдөө ажахые социалистическэ һоор шэнэдхэн байгуулжа, хүдөө тосхоной үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ тухай, хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай холбоо барилга бэхижүүлхэ тухай, арад зоной зохёон байгуулхы үүргэ тухай, ажалшадай байдал шууд һайжаруулха тухай Ленинэй һургаал хүдөө ажахын талаар партиин хараалһан хэмжээ-ябуулгануудта …элһэн байна. Хүдөө ажахын талаар ехэ дутуунуудые Центральна Комитет зоримгойгоор элирүүлжэ, колхоз, совхозуудые хүгжөөлгэдэ һаад хэжэ байһан бүхы юумэсые замһаа зайсуулан холодхоһон байгаа. Хүдөө ажахые хүтэлбэрилгын дутуунуудые парти хурсаар шүүмжэлжэ, бии байһан дутуу дундануудые зайсуулха хэрэгтэ арад зониие …сүүлээ. Тэрэнэй ашаар манай орон бүри хүсэн түгэлдэр болоо.

Хүдөө ажахын продуктнуудые бүри элбэгээр абаха талаар хараалагдаһан программые амжалтатайгаар бэелүүлгэ Советскэ гүрэнэй саашанхи экономическа хүгжэлтэдэ, тэрэнэй хүсэ шадал бэхижүүлгэдэ, совет хүнүүдэй ажана байдал саашадань дээшэлүүлгэдэ ехэ туһа нэмэри болоо. ЦК-гэй 1953 оной сентябриин Пленумһээ хойшо үнгэрһэн саг партиин болон ороной ажабайдалда, манай арадай ажабайдалда түүхэтэ удхашанартай гэжэ хэлэхэдэ буруу болохогүй.

КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленумһээ хойшо үнгэрһэн табан жэл ямар удхашанартайб гэхэдэ, партиин зүгһөө хэмжээнүүдэй абтаһанай ашаар колхозно байгуулалтын хүсэн улам бадараа, тэрэнэй арга боломжонууд һайнаар ашаглагдадаг болоо, хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэгээр абаха, ороной хүдөө ажахыда ажалай бүтээсые бүри ехээр дээшэлүүлхэ зорилго бэелүүлхэ бодото үндэһэ һуури табигдаа. Энэ хадаа коммунистическэ байгуулалтын хэрэгтэ, арадай ажана байдал саашадань дээшэлүүлгэдэ сэгнэшэгүй ехэ удхашанартай гэжэ Н. С. Хрущев хэлээ.

Һүүлэй табан жэлэй турша соо хүдөө ажахын ябажа гараһан замые шэнжэлхэ зуураа, 1953 он хүрэтэр оронойнгоо экономическа байдалай ямар байһан тухай хэлэхэ хэрэгтэй.

Тэрэ үе хүрэтэр Советскэ Союзай промышленность нилээд ехэ амжалта туйлаһан байгаа. Металл, …нишэ, электроэнерги үйлэдбэрилгэ нилээд ехээр ургаһан, хүндэ индустриин болон хүнгэн промышленностиин бусад шухала һалбаринуудай бүтээн гаргадаг продукци ехэ болоһон байна. Промышленна үйлэдбэриин хүгжэн дэбжэһэн, шэнэ городууд болон промышленна центрнүүдэй баригдаһан дээрэһээ эдеэ хоолой зүйл, хүдөө ажахын түүхэй эд урдынхидаа орходоо бүри ехээр хэрэгтэй болоһон байгаа.

Тиихэдэ хүдөө ажахымнай ямар байдалтай байгаа гээшэб?

Тэрэ үедэ хүдөө ажахымнай байдал тон бэрхэтэй байгаа гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Колхоз, совхозууд дайнай үеын хохидолһоо гараһаншье байгаа һаа, тэдэнэй туйлаһан үйлэдбэриин хэмжээн ороной хэрэглэмжые хангажа шадахагүй байгаа. Колхоз, совхозуудые хүтэлбэрилгын ехэ дутуутай байһан, колхозно байгуулалтын талаар ленинскэ политикын зарим зэргээр хазагайруулагдаһан ушар хүдөө ажахын үйлэдбэриин ургалтада һаад болоһон байна. 1948 онһоо 1953 он хүрэтэрхи үе соо хүдөө ажахын хүгжэлтын дүнгүүдые хаража үзөө һаа, энээниие ойлгожо ядахаар бэшэ байха. Үнэндөө эдэ жэлнүүдтэ орооһо таряа бүхы дээрэнь суглуулжа абалга, бэлэдхэлгэ нэмээгүй байһан юм. Һү һаалга мүн лэ нэмэдэггүй байгаа. Жэл соо дунда зэргээр мяха абалга ороноймнай дайнай урда тээ туйлаһан хэмжээнһээ бага байһан юм.

Богонихон болзор соо хүдөө ажахын үйлэдбэриие түргэнөөр дэбжээжэ, ажалшадай хэрэглэмжые эдеэ хоолой зүйлөөр, промышленностиие — хүдөө ажахын түүхэй эдээр хангаха гээшэ хойшолуулашагүй, тон шухала зорилгонуудай нэгэн болгогдожо, Коммунистическэ партиин үмэнэ, совет арадай үмэнэ табигдаһан байгаа гэжэ Н. С. Хрущев саашань хэлээ.

Энэ хадаа бэрхэтэй зорилго байһан юм. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ хэдэн жэлэй турша соо асари ехэ алхам хэхын тулада парти, хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад, советскэ интеллигенци угаа ехэ хүсэлэл оролдолго гаргаһан байна.

Бүхы ажалшадай хизаарлашагүй дэмжэлгэ болон зохёон байгуулхы үүсхэл эдэбхидэ түшэглэн, манай парти тон ехэ эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри хээ, хүдөө ажахые хүгжөөхэ эгээн шухала асуудалнуудые тодорхойлоо, хүдөө ажахые эрид ехээр хүгжөөн дэбжээхэ талаар ЦК-гэй сентябриин Пленумэй хараалһан программые бэелүүлхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлые толгойлоо.

Бүхы арадай аша туһые, оронойнгоо хүсэ шадал саашадань бэхижүүлхэ, ажалшадай ажана байдал улам дээшэлүүлхэ аша туһые харан, партимнай социалистическэ хүдөө ажахые хүгжөөхэ шухалын шухала экономическа асуудалнуудые шиидхэһэн байна. Хүдөө ажахын продукт бүри ехээр абадаг болохо хэрэгтэнь колхозниигуудые, хүдөөгэй бүхы ажалшадые материальнаар урмашуулха гол ёһон һэргээгдэжэ, олониитэ колхозниигуудай ажалай эдэбхи хэшээл ехэ болгохо, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ туһалһан байна. Парти хадаа колхоз, совхозуудта хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдые, тэрэшэлэн хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые эльгээһэн байгаа. Хүдэлмэришэн ангиин баатарлиг оролдолгын ашаар хүдөө ажахы богонихон үе соо хэдэн зуу мянган трактор, олон миллион элдэб машинануудые абаһан байна. Хүдөө ажахые хүгжөөхын тулада гүрэнэй зүгһөө тон ехэ мүнгэн зөөри һомологдоһон байха юм. Түсэблэлгын шэнэ гурим баталан абтаһан байгаа. Энэ хадаа колхозниигуудай үүсхэл эдэбхиие дээшэлүүлээ, бии байһан арга боломжонуудаа бүри хүсэдөөр ашаглаха ябадал хараадаа абан, ниитынгээ ажахые түсэблэхэ арга тэдэндэ олгоо. Партиин Центральна Комитедэй уряагаар СССР-эй ажалшад хэдэн олон миллион гектар шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаа. Энэнь орооһо таряа элбэгээр ургуулан абаха, хүдөө ажахые бүхыдэнь хүгжөөн дэбжээхэ хэрэгтэ шиидхэхы удхашанартай байгаа.

Хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээхын түлөө партиин, бүхы совет арадай тэмсэл элитэ ехэ илалтатай байгаа. Урда тээхи табан жэлэйхитэй сасуулбал, һүүлшын табан жэл соо хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые үйлэдбэрилгэ, бэлэдхэлгэ горьтойгоор нэмээ. Тэрэнь совет хүнүүдэй ажана байдал улам дээшэлүүлгэдэ һайнаар нүлөөлөө.

Хүдөө ажахын продуктнуудай бүри ехээр бэлэдхэгдэдэг болоожо байһан тухай нүхэр Н. С. Хрущев мэдээнүүдые дурдаһан байна. 1958 ондо (декабриин 10-най мэдээгээр) 1953 онойхитой сасуулбал, орооһо таряа бэлэдхэлгэ 191 процент (тэрэ тоодо шэниисэ—231), сахарай свёкло бэлэдхэлгэ—223 процент, хартаабха—130, овощь—180, наран сэсэг—165, сэбэрлэгдээгүй хүбэн—116, лён утаһан—209, мяхан (амидын шэгнүүрээр)—162 (тэрэ тоодо гахайн мяхан—290 процент), һүн—205, нооһон—160, үндэгэн 176 процент болоһон байна.

Хүдөө ажахын продукци бүхы дээрээ нилээд ехээр ургаа. Хэрбээ 1949—1953 онуудта жэлэй турша соо энэ продукци 300 миллиард шахуу түхэриггэй болодог байгаа һаа, 1954—1958 онуудта жэлэй турша соо дунда зэргээр (сасуулагдамал сэнгээр) 400 миллиард үлүүтэй түхэриггэй болоһон байна.

Табан жэлэй турша соо хүдөө ажахын хүгжэлтые мүнөө бидэнэр шэнжэлжэ байхадаа, партида харша Маленковой, Кагановичын, Молотовой, Булганинай, Шепиловэй бүлэг тухай үшөө дахин хэлэхэ ёһотой болонобди. Тэдэнэй партиин гэшүүн зандаа үлэһэн болобошье, иимэ хүнүүдые нүхэд гэжэ нэрлэхэ гэбэл, хэлэншье эрьелдэжэ үгэхэгүй байна. Бодомжолжо үзэбэл, ЦК-гэй сентябриин Пленумэй болон КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэ таһалдуулхые, манай ороние хүгжөөхэ гол шухала асуудалнуудаар партиин ленинскэ жэнхэни хараа шугамые буруутуулхые оролдон, тэдэнэр можо боложо ябуулга хэхэдээ партиие ямар юумэ тээшэ түлхидэг байгаа гээшэб.

Можо болоһон энэ бүлэгые бүхы парти, бүхы совет арад нэгэн һаналтайгаар буруушааһан байна. Партида харша, арадһаа таһарһан энэ бүлэг хадаа өөһэдымнай аша туһада харша ябуулга хэдэг, дотоодын болон гадаадын политикын бүхы шухалын шухала асуудалнуудаар КПСС-эй XX съездын зохёоһон партиин хараа шэглэлые бэелүүлгэдэ эсэргүүсэн тэмсэдэг байгаа гэжэ совет хүн бүхэн мүнөө хүдөө ажахыда ехэ амжалтын туйлагдаад байхада бүришье ехээр мэдэрнэ. Промышленностиин, барилгын хэрэг хүтэлбэрилгые шэнэдхэн байгуулгада эсэргүүсэн, союзна республиканууудай, нютагай партийна, советскэ органуудые бүри ехэ эрхэтэй болгохо хэрэгтэ эсэргүүсэн энэ можо болоһон бүлэгэй ямар ехэ хурсаар буруушаажа ороһыень ЦК-гэй гэшүүд һайса мэдэнэ гээшэ.

Шэнэ газар элдүүрилхэ талаар партиин политикые энэ партида харша бүлэгэй эсэргүүсэдэг байһаниинь мэдээжэ. Гэхэ зуура, имагтал шэнэ газар элдүүрилһэнэй ашаар оромнай орооһо тарьяа бүхыдэнь ургуулан абалга болон бэлэдхэлгые эрид ехээр дээшэлүүлээ. Энэнь арадай ажана байдал бүри дээшэлүүлхэ, манай Эхэ ороной хүсэ шадалые улам ехээр бэхижүүлхэ арга олгоо.

Хүдөө ажахые түсэблэлгын шэнэ гуримые партида харша энэ бүлэг буруушаадаг байгаа. Теэд имагтал түсэблэлгын энэ шэнэ гурим олониитын зохёон байгуулхы үүсхэл эдэбхиие дээшэлүүлээ, нютагай арга боломжонуудые бүри бодолтойгоор ашаглан хэрэглэхэ арга олгоо. Тэрэнэй ашаар колхозууд урдынгаа газар дээрэһээ мүнөө һурагагүй ехэ продукци абадаг болоо. Партида харша бүлэг хадаа мал ажалые түргэнөөр хүгжөөн дэбжээхын, хүн бүхэндэ хүртэсээр мал ажалай продукт үйлэдбэрилхэ талаар США-е богонихон болзор соо хүсэхэ зорилго шиидхэхын түлөө түрүү колхоз, совхозуудай эхилһэн патриотическа хүдэлөөе болюулха гэжэ оролдодог байгаа. Зүгөөр энэ хүдэлөөн бүхы арадай зүгһөө дэмжэгдэжэ, мүнөө һайн үрэ дүн үгэжэ байнхай. Партида харша бүлэг хадаа мяха, һү, хартаабха болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые уялгата ёһоор тушаалгаһаа колхозниигууд, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай ажахынуудые сүлөөлэлгые буруушаадаг, мүн иимэ хэмжээ абаад байгаа һаа, мал ажалай продуктаар ороние хангалгада бэрхэшээл тохёолдохо гээд Центральна Комитедые айлгаха гэжэ һэдэдэг байгаа. Үнэндөө юун болоо гээшэб? Колхозниигуудай ажахые уялгата тушаалгаһаа сүлөөлөөд, парти хадаа колхозно таряашадай зохёон байгуулхы эдэбхи хэшээлые дээшэлүүлһэн байна. Тэрэнэй эсэстэ мал ажалай продукци абалга, бэлэдхэлгэ бага болоогүй, харин бүри ехээр дээшэлээ. Энэнь бүхы совет арадта туһа боложо үгэһэн байна.

Колхозуудые бэхижүүлхэ, колхозниигуудай байдал улам һайжаруулха зорилгоор партиин хараалһан шухалын шухала хэмжээ-ябуулгануудые партида харша бүлэгэй эсэргүүсэн буруушаадаг байһаниинь юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, Молотов, Каганович, Маленков болон бусад хүдөө ажахые мэдэдэггүй байшоо, таряашад хадаа социалистическэ байгуулалтада зүрюу хүсэн гэжэ тэдэнэр тоолоод, таряашадта буруугаар хандадаг байгаа. Ленинэй үзэл бодолдо огто тааралдахагүй, колхозууд болон колхозниигууд тушаа иимэ буруугаар хандаһан хуурмаг хараа шэглэл хүдөө ажахые бэрхэтэй байдалда хүргөө. Бидэнэр 1953 он хүрэтэр иимэ байдалтай байгаабди.

Область бүхэн өөһэдынгөө хартаабхаар хангагдаха ёһотой гэһэн дурадхал Молотов оруулаад, арсалтануудай байбашье, тэрэнээ баталуулһан байна. Үнэндөө иимэ дурадхал хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээхэ хэрэгтэй тааралдахагүй байна бшуу.

Тэрэ үедэ иимээр асуудал табижа болохо байгаа гээшэ аал? Жэшээлхэдэ, Москва болон Ленинградые Москвагай, Ленинградай областьнуудай колхозуудай ургуулһан хартаабхаар хангахын тулада хартаабхын тарилгын талмайе тон ехээр үргэдхэхэ хэрэгтэй байгаа. Теэд энэнь колхозуудта ямар хойшолонтой байха байгааб? Тиихэ үедэ килограмм хартаабхын 2,5—3 мүнгөөр бэлэдхэгдэдэг байһые хараадаа абабал, Молотовой дурадхалай ямар юумэндэ хүргэхэ байһыень ойлгожо ядахаар бэшэ. Энэнь колхозуудые һуларуулха байгаа. Тиимэ эрхэ байдалда колхоз хартаабха ехээр тушааха тудамаа улам түргэнөөр доройтон һуларха байгаа бшуу. Юуб гэхэдэ, хартаабха ургуулгын гаргаша харюулагдахагүйһөө гадна, хартаабха зөөжэ, гүрэндэ тушаахын тулада хүдөө ажахын үйлэдбэриин ондоо һалбаринуудһаа колхозууд мүнгэн зөөри бэдэржэ олохо ёһотой байгаа. Теэд бусадшье һалбаринуудынь мүн лэ задагай байдалтай байһан юм. Тиимэ болохолоороо, энэнь колхозуудай хүсэдөөр доройтон үгырхэ ябадалда хүргэхэ байгаа.

Хүдөө тосхонуудта урьһаламжа тараалгын хэмжээе ехэ болгохо тухай Молотовой нүгөөдэ дурадхалыешье абаад үзэе. Колхозниигууд урьһаламжа захилгада һулаар хабаадажа, городуудайхида орходоо бага, тиимэ ехэ бэшэ хэмжээнэй мүнгэндэ урьһаламжа захидаг дээрэһээнь иимэ дурадхал оруулнаб гэжэ тэрэ хэлэдэг байгаа. Молотов энэ дурадхалаа мүн лэ баталуулһан юм. Урьһаламжа захилгын хэмжээе дээшэлүүлгэ мүнгэн зөөри элсүүлхэ зорилгые шиидхэжэ шадахагүй байгаа даа. Харин политическэ талаар урмынь хухалдаг, урьһаламжа захи гэжэ колхозниигуудые аргадаха ушар гарадаг байгаа. Теэд тэдэниинь колхозуудай олзо доходой тон бага байһан дээрэһээ иимэ юумэ хэхэ аргагүй байгаа бшуу. Үнэндөө хүдөө ажахые доройтуулха бусадшье олон дурадхалнууд оруулагдадаг байһан юм.

Центральна Комитедээр элирүүлэгдэжэ, бута сохигдоод, парти болон арадһаа холодхон хаягдаһан энэ шоо шобто харагдаһан тулюур туйган можо болгошодой бүлэгэй эшүүритэйгээр буруу һүрэһэниинь мүнөө бултанда мэдээжэ.

Хүдөө ажахын талаар Центральна Комитедэй зохёоһон хэмжээ-ябуулганууд мүнөө амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. Эдэ хэмжээ-ябуулганууд манай орон дотор хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөхэ талаар үнэхөөрөөл революционно удхашанартай.

Газар таряалангай дэбжэлтые болон орооһо тарьяа ургуулан абалгын дээшэлһые нүхэр Н. С. Хрущев саашань шэнжэлһэн байна. Орооһо тарьянай асуудал шиидхэнгүйгөөр оронойнгоо хэрэглэмжые талха таряагаар хангаха аргагүй, мал ажалые хүгжөөн дэбжээхэ, техническэ культурануудые бүри ехээр ургуулан абадаг болохо аргагүй байна.

Үнэндөө оромнай орооһо тарьяа ургуулан абалгаар удаан үе соо революциин урда тээхи Россиин туйлаһан хэмжээндэ байдаг байгаа.

Хүдөө ажахын байдалай түлөө харюусалгатай хүнүүд, тусхайлбал, Маленков орон дотороо талха хилээмэнэй дуталдадагые мэдэдэг байгаа гү? Энээн тухай тэдэнэр сохом мэдэдэг байгаа. Иимэ баримтануудай бии байбашье Маленков 1952 ондо партиин съездын трибунаһаа иигэжэ мэдүүлээ һэн. Орон дотор бүхы дээрээ 8 миллиард пүүд орооһо тарьян хуряажа абтаа. Тиимэ болохолоороо, орооһо тарьянай асуудал хүсэдөөр, эсэслэн шиидхэгдээ гээшэ.

Үнэндөө орооһо тарьяа ургуулан абалгын байдал тон ондоо байһан юм. Ургасын нилээд һайн байһан 1952 ондо колхоз, совхозууднай 8 миллиард бэшэ, харин оройдоол 5,6 миллиард пүүд орооһо тарьяа хуряажа абаһан байгаа. 8 миллиард пүүд тарьянай хуряажа абтаһан тухай мэдүүлгэ хадаа Маленковто хүтэлбэрилхөөр даалгагдаһан хүдөө ажахыда ехэ алдуу дутуунуудай гаража байһые нюухын тула нюдэ далдалха, парти болон арадые мэхэлхэ гэһэн ябадал байгаа гээшэ.

Хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээхын тулада эгээн лэ хойшолуулашагүй хэмжээе абаха хэрэгтэй болоһон байгаа. Эдэ хэмжээнүүдые партиин Центральна Комитет зохёоһон байна. Гол шухалануудынь иимэ:

нэгэдэхеэр, Сибирьтэ, Казахстанда болон ороной зүүн-урда хубида шэнэ болон боро газар ехэ хэмжээтэйгээр элдүүрилхэ;

хоёрдохёор, кукуруза бүри ехээр тарижа, ургасыень дээшэлүүлхэ, энэ ургамалые шэнэ районуудта таридаг болохо; ургаса багатай культурануудые бүри һайн ургаса үгэдэг орооһото болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудаар һэлгэхын тулада тарилгын талмайн байгууламжые хубилгаха;

гурбадахяар, ургасые дээшэлүүлжэ, гээлтэ хоролтые бага болгожо, хуушанай хахалагдадаг газар дээрэ орооһо тарьяа бүри ехээр ургуулан абадаг болохо.

Эдэ хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэһэнэй ашаар орооһо тарьянай ажахые хүгжөөлгэдэ ехэ хубилалта болоо.

Һүүлэй табан жэлэй турша соо орооһото ургамалнуудай тарилгын талмай 18,5 миллион гектараар гү, али 17 процентээр, орооһо тарьяа бүхы дээрэнь хуряажа абалга — 3 миллиард 472 миллион пүүдээр гү, али 69 процентээр ехэ болоо, тиихэдэ эгээн ургаса һайнтай байһан 1953 онойхидо орходоо 84 процентээр ехэ орооһо тарьян 1958 ондо бэлэдхэгдээ. Гүрэмнай мүнөө жэлдэ бүхы дээрээ 3,5 миллиард пүүд тарьяа бэлэдхээ. Энэнь коммунистическэ байгуулалтын түсэбүүдые бэелүүлгэдэ партии болон арадай туйлаһан элитэ ехэ илалта мүн болоно. Иимэ ехэ орооһо тарьяа абаһан ушар манай ороной түүхэдэ оройдоошье байгаагүй юм.

Шэнэ, боро газар элдүүрилгэ орооһо тарьяа бүри ехээр ургуулан абаха шиидхэхы эрхэ нүхэсэл болоһон байгаа. Гурбан жэлэй турша соо Сибириин, Казахстанай, Волга шадарай, бусад районуудай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд бүхы арадай дэмжэлгэтэйгээр 36 миллион гектар шэнэ газар элдүүрилһэн байна.

Шэнэ газар элдүүрилхэ һанамжын гараад байхада Молотов, партида харша бүлэгтэ бусад хабаадагшад парти болон гүрэнэй энэ хэмжээ-ябуулгые буруушаадаг, шэнэ газар элдүүрилгын гаргаша харюулагдахагүй, энэ хэрэг экономическа талаараа гарзатай гэһэн хэбэртэйгээр тодоруулха гэжэ һэдэдэг байһан юм. Эдэ бодолгүй һанамжануудай буруу байһые, шэнэ газар элдүүрилгэһээ гүрэнэймнай экономическа талаараа угаа ехээр олзотоһые үнгэрһэн жэлнүүд харуулаа.

Финансын министерствын ЦСУ-гэй мэдээгээр шэнэ газар элдүүрилхэ хэрэгтэ 1954—1958 онуудта гүрэмнай 30 миллиард 700 миллион түхэриг зорюулһан байна. Мүн энэ үе соо шэнэ, боро газар элдүүрилһэн районуудһаа ороһон товарна орооһо тарьянһаа гүрэнэймнай бюджэдтэ 48 миллиард 900 миллион түхэриг нэмэжэ ороһон байна. Хэрбээ энэ мүнгэнһөө шэнэ газар элдүүрилгэдэ зорюулагдаһан дээрэ дурсагдагша мүнгэн зөөриие хоробол, гүрэн хадаа гаргашаяа харюулхаһаа гадна, дурсагдаһан үе соо 18 миллиард үлүүтэй түхэриг сэбэр олзо оруулһан болоно.

Һүүлэй жэлнүүдтэ партиин хэһэн хүдэлмэриин ашаар ороной орооһо тарьянай ажахы бата үндэһэ һууритай болоо.

Хүдөө ажахын үндэһэ һуури байһан туладань орооһо тарьяа абалгаяа бүхы хэмжээгээр дээшэлүүлхэ гээшэ ойрын жэлнүүдтэ газар таряалан элдүүрилэлгымнай гол зорилго байһан зандаа үлэхэ юм гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев хэлэнэ. Тоолоожо үзэхэдэ, гүрэнэй хэрэглэмжые гүйсэдөөр хангахын тула, багсаахада, 10—11 миллиард пүүд талха абадаг болохо ёһотойбди.

Иимэ нэгэ асуудал гарана: ямар аргаар орооһо тарьяа бүхыдэнь суглуулан абалгаяа үшөө 2—3 миллиард пүүдээр дээшэлүүлжэ шадаха гээшэбибди?

Мүнөө сагта орооһото ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ гээшэ орооһо тарьяа ехээр хуряажа абаха

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

Һүүлэй табан жэлдэ хүдөө ажахын хүгжэлтын дүнгүүд, хүдөө ажахын продуктнуудые саашадаа бүри ехээр үйлэдбэрилхэ зорилгонууд

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум дээрэ нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэһэн элидхэлһээ

(Үргэлжэлэл)

эгээл гол шухала, шиидхэхы арга болоно.

Ороохо таряа хуряан абалгаяа 10—11 миллиард пүүдтэ хүргэхын тула колхоз, совхозууд мүнөөнэйхидэ орходоо тарялангайнгаа гектар бүриһөө ургаса хуряалгаяа 3—4 центнерээр дээшэлүүлхэ ёһотой. Энээнэй тулада хойшолуулашагүй хэдэн хэмжээнүүдые абаха шухала: хүдөө ажахын хүдэлмэри үнгэргэхэ саг болзорые наринаар сахиха; ойрын хоёр-гурбан жэл соо зүб севооборот хэрэглэдэг болохо; һайн шанартай үрэһэ хүрэнгэ тариха; таряанай газарые үтэгжүүлдэг болохо тушаа горьтойхон анхаралаа табиха хэрэгтэй.

Һүүлээрнь нүхэр Хрущев техническэ ургамалнуудые, хартаабха, овощь болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые абалгын дээшэлжэ байһан тухай хэлэбэ. ЦК-гэй сентябриин Пленумэй хараалһан хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлһэнэй эсэстэ колхоз, совхозууд богонихон саг соо техническэ, овощной ургамалнуудай тарилгын талмайе үргэдхөө, бүхы дээрэнь ургаса хуряалгаяашье, товарна продукци үгэлгэеэшье дээшэлүүлээ. Жэшээлхэдэ, сахарай свёклын тарилгын талмай 1953 онойхидо орходоо миллион шахуу гектараар үргэдэһэн байна. Мүн ургаса хуряалгашье горьтойхоноор ехэ болоо. Хэрбээ 1949—1953 онуудта жэлдээ дунда зэргээр 21 миллион тонно сахарай свёкло хуряагдадаг байһан һаа, мүнөө жэлдэ 54,1 миллион тонно гэхэ гү, али 1953 оной ургасада орходоо 2 дахинһаа үлүүгээр хуряагдаа. Тиибэшье оронойнгоо 9—11 миллион тонно сахар абадаг болохын тулада урагшаа үшөө нэгэ алхам хэжэ, ойрын жэлнүүдтэ тарилгынгаа талмайе үргэдхэхэтэеэ хамта, ургасыень дээшэлүүлжэ, наада захыень хэлэхэдэ, 70—78 миллион тоннодо хүрэтэр сахарай свёкло абадаг болохо ёһотойбди.

Һүүлэй жэлнүүдтэ хүбэн ургуулгааршье мэдээжэ амжалта туйлагдаа. Хэрбээ 1949 онһоо 1953 он хүрэтэр жэлдээ дунда зэргээр 3 миллион 487 мянган тонно сэбэрлэгдээгүй хүбэн абадаг байһан һаа, 1954—1958 онуудта жэлдээ 4 миллион 204 мянган тонно гэхэ гү, али 717 мянган тонно ехэ ургаса хуряагдадаг болоо.

Хүбэн ургуулгаяа хүгжөөлгөөр Советскэ Союзай туйлаһан амжалта арсашагүй. Манай орон хүбэнгэй ургасаар дэлхэй дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлнэ. Революциин урда тээхи Россиинхида орходоо СССР-тэ хүбэн абалга зургаа дахинаар дээшэлээ. Америкын Холбоото Штадуудайхида орходоо Советскэ Союз дотор гектар бүриһөө нэгэ хахад дахин ехэ ургаса хуряагдана.

Зүгөөр туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амаржа болохогүй. Долоон жэлэй туршада хүбэн абалгаяа 5,7—6,1 миллион тонноdo хүргэхэ зорилго манай урда табигдана. Ямар аргаар колхоз, совхозууд бүхыдэнь хүбэнгэй ургаса ехээр абадаг болохоб? Гол түлэб ургасыень лэ дээшэлүүлхэ ёһотой.

Һүүлэй жэлнүүдтэ оромнай лён, улһа абалгаараа гээгдэлһээ гараба. Урда табан жэлэйхидэ орходоо һүүлэй табан жэл соо хоёр дахин ехэ лёной утаһа, улһа бэлэдхэгдэдэг болоо.

Бидэнэр саашадаашье лён, улһа абалгаяа дээшэлүүлхэ, үнэ сэнгыень доошолуулха ёһотойбди.

Ороноймнай колхоз, совхозууд тоһото ургамалнуудые горьтойхоноор таридажа, ехэ ургаса хуряадаг болоо. Һүүлэй табан жэл соо жэлдээ дунда зэргээр тоһото ургамалнуудай 3 миллион 700 мянган тонно ургаса хуряагдана гэхэ гү, али урда табан жэлэйхидэ орходоо 45 процентээр дээшэлээ. Илангаяа наран сэсэг ургуулгаар ехэ амжалта туйлагдаба. Табан жэлэй саада тээ али тухай газар дээрэ таригдадаг һэм, тэрэл талмай дээрэһээ оромнай мүнөө жэл 4 миллион 540 мянган тонно наран сэсэгэй ургаса хуряагаа. Харин 1953 ондо 2 миллион 630 мянган тонно ургаса хуряагдаһан юм. Теэд бидэнэр наран сэсэгэй ургаса абалгаяа саашадаашье ехэ болгохо, энэ ургамалайнгаа тарилгын талмайе үргэдхэхэ, ургасыень дээшэлүүлхэ ёһотойбди.

ЦК-гэй сентябриин Пленумэй һүүлээр хартаабха, овощь баһал ехээр хуряагдадаг болоо. Ургасын хэды шэнээнээр дээшэлһэн тухай хэлэхэ болоо һаа, овощьто, хартаабхада городуудай хэрэглэмжэ барагсаан хангагдадаг болоо гэхэдэ болохо. Гэбэшье эдеэ хоолой эдэ зүйлнүүдэй үнэ сэнгынь үшөөл ехэ байһаар, шанарынь хүн зоной эрилтэдэ үшөөл харюусадаггүй байна.

Мүнөө, хүдөө ажахын хүгжөөд байһан сагта, овощь, хартаабха таринжа ургуулгые эмхидхэхэ хэрэгтээ ондоогоор хандажа, ашатай байһанаа харуулаагүй туладань хаа хаанагүй тарилга хэхээ болижо, түхэрэөн жэл соо үнэ сэн багатай аад, шанар һайнтай элбэг ехэ овощь үгэжэ шадаха тусхай мэргэжэлтэй томо ажахынуудта ехээр тарилга хэдэг болохомнай шухала болоо.

Сад тарилгые хүгжөөлгэдэ горьтойхон хубилалта боложо байна. Һүүлэй табан жэл соо хамта 1 миллион 200 мянган гектар газарта шэнэ садууд, винограднигууд һуулгагдаа. Ажалшадые элдэб жэмэсүүдээр, бусад продуктнуудаар элбэг дэлбэгээр хангахын тулада бидэнэр сад тарилгаяа, виноград ургуулгаяа, цитрусууд болон сай хуряан абалгаяа саашадаашье хүгжөөхэ ёһотойбди.

Мал ажал гээшэ хүдөө ажахымнай эгээл гээгдэнги һалбари юм, мал ажал хүгжөөхэ тушаа абтахаар болоһон хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гээшэ партиин, гүрэнэй нэгэ эгээл хойшолуулашагүй зорилгонь болоо гэжэ сентябриингаа Пленум дээрэ партиин Центральна Комитет далдагүйгөөр, сэхэ мэдэрээ һэн.

Мал ажалай гээгдэжэ ябаһаниинь 1953 оной намар лэ, сентябриин Пленумэй зарлагдаха үедэл мэдэгдэһэн байгаа гэжэ хэлэхээр бэшэ юм. Мал ажалнай удаахан саг соо гээгдэжэ ябаһан байгаа.

Энэ ушарай эли байгаашье һаань, олохон хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо мүн партиина, гүрэнэй эгээ дээдэ тушаалнуудые эзэлжэ байһан хүнүүд, мал ажалнай гээгдэжэ ябана гэжэ хэлэдэггүй, дуугай үнгэрдэг байгаа. Олоной урда үгэ хэлэхэ зуураа, манай мал ажал эрид хүгжэжэ байна гэжэ мэдүүлдэгшье хүнүүд байһан юм. Хоohoop ингэжэ һайрхажа байхада нийтын мал ажал хүгжэхэгүй, урагшаа дабшахагүй байгаа. Жэл ерэхэ бүри иимэ байдал улам эли болодог һэн.

Мал ажалай гээгдэлые саашадаа тэсэхын аргагүй болоходонь 1949 ондо колхозууд, совхозуудай нийтын ашаг шэмэтэ мал ажалые хүгжөөхэ гурбан жэлэй түсэб баталан абтаһан байна. Энэ түсэбэй зол хубигүй байһаниинь мэдээжэ—тэрэ дүүргэгдээгүй һэн, мал ажалай гээгдэл улам ехэ боложо, гүнзэгыржэ үргэлжэлһэн байгаа. Энэ түсэбэй юундэ дүүргэгдэнгүй, таһалдуулагдаһан шалтагаанууд тухай саашань нүхэр Н. С. Хрущев хэлэбэ.

Малай ашаг шэмын бага байһанһаа, колхозуудта үнеэдэй тоо толгойн үсөөнөөр олошоржо байһанһаа боложо, 3 жэл соо орон доторнай һү абалга оройдоо 2,8 миллион тонноор гэхэ гү, али 8 процентээр дээшэлһэн байна. Мяха абалга тухай хэлэхэ болоо һаа, 3 жэл соо гол түлэб һүрэгөө хороожо, багаханаар дээшэлүүлэгдэһэн байна.

Сентябриингаа Пленум болотор Центральна Комитет мал ажалые хүгжөөлгөөр зохихо хэмжээ абажа шадаха аргагүй байһан юм гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ хэрэгтэ, хамагай түрүүндэ, партиин, арадай хорото дайсан Бери һаад хэдэг байгаа. Энэ хэрэгтэ, мүн партида эсэргүү бүлэгтэ хабаадагшад Маленков, Каганович, Молотов гэгшэд бага бэшэ үүргэ дүүргээ. Хоohoн үгөөрөө мал ажалай хүгжэлтэ тухай хашхаралдадаг аад, үнэн дээрээ тэдэнэр энэ талаар абтаха ёһотой болоһон хэмжээ-ябуулгануудые бэелүүлхэгүй, тиигэжэ советскэ хүнүүдэй саг үргэлжэ дээшэлжэ байгаа эрилтэнүүдые хангуулхагүй гэжэ бүхы оролдолгоёо гаргадаг байгаа.

КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленумэй шиидхэбэри хадаа олон жэлэй үнгэрһэнэй һүүлээр анха түрүүшынхеэ мал ажалые түргэнөөр хүгжөөхэ зам нээжэ үгэһэн байна. Мал ажалые хүтэлбэрилгэдэ гаргагдаһан алдуу, дутуунуудые эрид шангаар, гамгүйгөөр шүүмжэлээд, хүдөө ажахын энэ һалбариие хүгжөөлгын шухала асуудалнуудта Пленум ондоогоор хандаһан байна. Мал ажалай продуктнуудта оронойнгоо али тухай хэрэглэмжэтэй байһан асуудалтай, хүдөө ажахын, тон түрүүлжэ ороохо таряа абалгые дээшэлүүлхэ гол шухала зорилгонуудтай энэ асуудал нягта холбоотойгоор хаража үзэгдэһэн байна. Тиигээд КПСС-эй ЦК-гэй Пленум үндэһэн шухала, мал ажал хүгжөөлгын эгээл шухала асуудалнуудые шиидхэһэн байна.

Һүүлээрнь нүхэр Н. С. Хрущев табан жэл соо мал ажалай гол продуктнуудые абалгын хэды шэнээнээр дээшэлһэн тухай хэлэбэ. 1953 онойхидо орходоо үүсэлһэн шэгнүүрээр 1958 ондо мяха абалга 2 миллион 100 мянган тонноор гэхэ гү, али 35 процентээр, һү—21 миллион 300 мянган тонноор гэхэ гү, али 58 процентээр, нооһо—86 мянган тонноор гэхэ гү, али 37 процентээр, үндэгэ—7 миллиард 400 миллионоор гэхэ гү, али 46 процентээр дээшэлээ.

Мяха, һү, нооһо, үндэгэ абалгын горьтойхоноор дээшэлхэдэ мал ажалай продуктнуудые гүрэнэй ехээр бэлэдхэжэ абаха арга олдоо. 1953 оной энэ үеынхитэй сасуулхада, 1958 оной декабриин 10-да һү бэлэдхэлгэ хоёр дахинһаа үлүүгээр, мяха—62 процентээр, нооһо—60 процентээр, үндэгэ—76 процентээр ехэ болоо.

Һүүлэй табан жэл соо мал ажалай продуктнуудые абалга, бэлэдхэлгэ дээшэлхэтэеэ хамта, бүхы түрэлэй малай тоо толгойн горьтойхоноор олошорһониинь тон шухала. 1953 онойхитой сасуулхада, 1958 ондо орон доторнай эбэртэ бодо малай тоо толгой 24 процентээр (тэрэ тоодо үнеэдэй тоо 28 процентээр), гахайнуудай—41 процентээр, хонидой—29 процентээр олошороо.

КПСС-эй Центральна Комитедэй сентябриин Пленумэй һүүлээр мал ажал хүгжөөхэ тушаа ехэ юумэ хэгдээ гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев тэмдэглэнэ. 4—5 жэлэй туршада мал ажалай гол шухала продуктнуудые абалгаяа ехэдхэхэ талаар үнэхөөрөө горьтой алхам хэгдээ. Тиибэшье энэ эхиниинь юм. Колхоз, совхозуудта нийтын мал ажалые хурдан түргэнөөр хүгжөөһэнэй үндэһөөр, богонихон болзор соо орон дотороо мяха, һү, нооһо болон бусад продуктнуудые хүсэдөөр элбэг дэлбэг болгохын тулада бүхы оролдолгоёо элсүүлхэ шухала болобо.

Гэхэ зуура бүхы арадай аша туһын тулада огто хойшолуулангүй шиидхэгдэхэ ёһотой, эгээл шухала зорилго юуб гэхэдэ, оронойнгоо мяханай хэрэглэмжые бүхыдэнь түргэнөөр хангаха зорилго болоно. Даабарита тоонуудай ёһоор, 1965 ондо мяха абалгаяа 16 миллион тонноdo хүргэхэ гэжэ хараалагдана. Энэ горьтойхон зорилго мүн. Шэнэ газар хахалхын тулада тон һая парти, арад зон ямар үсэд оролдосотойгоор, ямар ехэ дэбжэлтэ, далайсатайгаар тэмсээ һэм, һү абалгые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд ямар үсэд эрмэлзэлгэтэйгээр бэелүүлэгдээ һэм, эгээл тиигэжэ энэ зорилгые шиидхэхэ хэрэгтэй.

Мүнөө мяха абалгада иимэ ехэ анхаралай табигдажа байхада, хэды шэнээн мяха абадагыень хаpалсажа, мал ажал хүгжөөлгэдөө областьнуудай, районуудай, колхозуудай, совхозуудай туйлаһан амжалтануудые сэгнэхэдэ зүб болохо байна.

Саашань нүхэр Н. С. Хрущев мяха болон мал ажалай бусад продуктнуудые абалгаяа дээшэлүүлхэ зарим арга боломжонуудта тогтобо.

Мал ажалай асуудал социалистическэ хүдөө ажахын хүгжэлтын шухала зорилгонуудай дунда ходоодоо эгээл орёо бэрхэ асуудал байһан юм. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай парти энэ шухала асуудал шиидхэхэ тулхюурыень олоо гэжэ баримтануудхэлэжэ үгэнэ. Бидэнэр мал ажалые үни холын гээгдэлһээ гаргахаһаа гадна, тэрэниие дэбжэлтын зам дээрэ гаргаһан байнабди.

Тиибэшье туйлаһанаа үлүүгээр сэгнэхэ болоо һаа хойшодоо муу болохо. Мал ажалые хүгжөөхын түлөө ёһотой тэмсэл һаял дэлгэржэ байна, эдеэ хоолдоо советскэ хүнүүдэй малай һайн шанартай продуктнуудые элбэг дэлбэгээр абахадань, гутал, хубсаһа болон бусад эд бараануудые үйлэдбэрилхэдэ шухала хэрэгтэй түүхэй эд промышленностиин абадаг болоод байхадань лэ энэ шухала асуудал хүсэдөөр шиидхэгдээ гэжэ тоологдохо байһыень хараадаа абаха хэрэгтэй.

Энэ зорилгые бэелүүлхын тулада ажаллахааршье гээшэ!

Хүдөө ажахые хүгжөөхын түлөө тэмсэл эмхидхэхэ зуураа, парти совхозуудые хүгжөөлгэдэ ехэ анхаралаа табина. Тиихэдээ парти хүдөө ажахые шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэ совхозуудай удхашанар болон тэдэнэй революционно үүргэ тухай Ленинэй заабаринуудые өөһэдөө хүтэлбэри болгоно. Түрүүшын совхозуудые бии болгохо тухай Ленин һанаашалжа, тэрэниие ямараар эмхидхэхэб гэжэ тодоруулһан байгаа.

Олон жэлэй туршада, 1953 он болотор совхозуудта зохихо анхарал хандуулагдадаггүй байгаа, тэдэнэй үйлэдбэри тон бага байдаг зандаа һэн гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Совхозно байгуулалта тухай партиин политикые хазагайруулдаг ябадалые эрид шууд буруушаагаад, совхозуудые бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ талаар Центральна Комитет хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаһан байна.

Энээнэй ашаар совхозно үйлэдбэрээ горьтойхоноор хүгжөөгөөд байнабди. Һүүлэй табан жэл соо хэдэн зуун томо томо шэнэ совхозууд байгуулагдаа. Мүнөө орон доторнай 6 мянган совхозууд тоологдоно. Тэдэнэр 168 миллион гектар, тэрэ тоодо 58 миллион гектар хахалагдадаг газартай, тиигээд хүдөө ажахын продуктнуудай горьтойхон хубииень үйлэдбэрилдэг болонхой.

Ороохото ажахые хүгжөөлгэдэ совхозууд илангаяа ехэ үүргэ дүүргэбэ. Урдань үзэгдөө, дуулдаагүй богонихон болзор соо совнархозууд 14 миллион гаран гектар шэнэ, боро газарнуудые ашаглаа. Тиигэжэ совхозууд товарна ороохо үйлэдбэрилгэдэ ехэхэн һуури эзэлдэг болобо. Хэрбээ 1953 ондо тэдэнэр 225 миллион шахуу пүүд ороохо таряа тушааһан байгаа һаа, мүнөө жэлдэ 1 миллиард 371 миллион пүүд гэхэ гү, али орон дотор бэлэдхэгдэһэн ороохоной 40 шахуу процентыень тушааһан байна.

Товарна продукци үйлэдбэрилгые саашадаа эрид нэмээхэ шэнэ ехэ зорилгонууд долоон жэлэй түсэбэй проектээр совхозуудай урда табигдана. 1965 ондо совхозуудай гүрэндөө худалдаха хүдөө ажахын гол продуктнууд 1957 онойхиһоо 2—2,5 дахин, сахарай свёкло 4 дахинһаа ехээр нэмэхэ байна. 1965 ондо совхозуудай продукциин удельнэ хэмжээе орон доторхи хүдөө ажахын продуктнуудай бэлэдхэгдэхэ нийтэ хэмжээнтэй жэшэбэл: ороохо таряан — 40 процент шахуу, мяхан —32, һүн —26 процент шахуу, ноохон — гурбанай нэгэн шахуу болохо юм.

Энэ программые дүүргэхын тула юу хэхэ хэрэгтэйб гэхэдэ, совхозуудай хүдэлмэриие бүри дээдэ хэмжээндэ дэбжүүлхэ шухала. Арьбалха, гамнаха, ажалай бүтээсые улам дээшэлүүлхэ, продукциин, илангаяа мал ажалай продукциин өөрынь үные бүхы хэмжээгээр химдаруулха, тиигэжэ совхозно үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудые ашагтай болгохо асуудалнуудта совхозуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй анхаралые түбхын түрүүн хандуулха хэрэгтэй.

Совхозууд саашадаашье социалистическэ хүдөө ажахын томо үйлэдбэриие зүбөөр эрхилэлгын жэшээ болохо, газар болон техникые эрхим һайнаар ашаглахын түлөө, ажалай бүтээсые саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үные химдаруулхын түлөө тэмсэлдэнь колхозуудта жэшээ харуулха ёһотой.

Партимнай социалистическэ индустрида, хүдэлмэришэн ангиин эдэбхитэй дэмжэлгэдэ түшэглэн, хүдөө ажахын материально-техническэ базые бүри һайжаруулхын тула угаа ехэ хүдэлмэри хэжэ байнхай гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев үргэлжэлүүлэн хэлэбэ. Һүүлэй табан жэл соо хүдөө ажахыгаа оньһожоруулха, үйлэдбэриин байранууд болон түхеэрэлгэнүүдые бариха хэрэгтэ гүрэнэй зүгһөө 97 миллиард үлүүтэй түхэриг гэхэ гү, али үнгэрэгшэ табан жэлэйхиһээ 2,5 дахин шахуу ехэ, мүн хоёрдохи, гурбадахи, дүрбэдэхи табан жэлнүүдые, табадахи табан жэлэй гурбан жэлые бүхы дээрэнь абаһанһаа 50 процентээр дээшээ мүнгэн табигдаһан байха юм. Тэрээнһээ гадна колхозууд өөһэдөө техникэ худалдан абаха, барилга хэхэ хэрэгтэ 103 миллиард түхэриг гаргашалаа, гэхэ зуура урдахи табан жэлэй туршада 44 миллиард түхэриг гаргаһан юм.

Үнгэрөөшэ табан жэлэй турша соо хүдөө ажахыда хэрэглэгдэдэг энергиин хүсэ шадал 1,5 дахин нэмээ. Мүнөө манай социалистическэ хүдөө ажахы 1 миллион 700 мянган (15 хүсэтэй) трактортай, 700 мянга шахуу ашаанай автомобильтай, таряа хуряаха 500 мянган комбайнтай, силос хуряаха 120 мянган комбайнтай, хүдөө ажахын хэдэн миллион бусад машина болон зэмсэгүүдтэй байна. Хүдөө ажахыгаа мүнөө сагай машината техникээр хангаһан ябадал колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэдэй ажалые хүнгэдхөө, бүтээсыень дээшэлүүлээ.

Манай промышленность хүдөө ажахыда шадахыса олон трактор, комбайнуудые үгэхэ гэжэ оролдодог байгаа. Мүнөөшье колхозууд болон совхозуудые шэнэ, бүри оньһон нарин тракторнуудаар, комбайнуудаар хангаха зорилго табиһаар байнабди. Мүнөө гол шухалань юуб гэхэдэ, трактор болон комбайнуудые дан олоор бүтээн гаргаха гэжэ дашуурангүй, хүдөө ажахыда тон шухала ондоо машинануудые, түбхын түрүүн хүндэ ажалһаа олон хүниие сүлөөрүүлхээр, хүдөө ажахын үйлэдбэриие улам үргэдхэхэ арга боломжо олгохоор, бага хүсэ ба зөөри гаргаад, ехэ продукци абаха арга хангахаар машинануудые хүсэд хүрэхэ тоотойгоор бүтээн гаргаха хүдэлмэри эмхидхэхэ шухала.

Машинно-тракторна станцинуудые хубилгаһан, колхозуудай үйлэдбэриин-техническэ талаараа хангагдасые шэнэдхэн һайжаруулһан ябадал хүдөө ажахыгаа улам саашадань оньһожоруулха шухала алхам болоһон байна. Колхозуудые саашадань хүгжөөхэ, МТС-үүдые хубилгаха тухай хуулиин гараһанһаа хойшо юһэ һара үнгэрөө. Энэ жэлэй хүдөө ажахын гол хүдэлмэри шэнэ оршон байдалда бүтээгдэбэ. Мүнөө тодорхой тобшололнуудые хэхээр болонхой.

Ямар тобшололнууд хэгдэхэ ёһотойб гэхэдэ: МТС-үүдые хубилгажа, ажалай зэмсэгүүд болон хэрэгсэлнүүдые нэгэ гарта, колхозуудай мэдэлдэ оруулан нэгэдхэһэнэй ашаар, хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые орон дотороо эршэмтэй түргэнөөр элбэг дэлбэг болгохо шэнэ арга боломжо нээгдээ. Экономическа талаараа бэхижэһэн колхозууд техникэ худалдажа абахаһаа гадна, тэрээниие шадамараар ашаглажа шадаха хабатай байба. Мүнөө МТС-үүдэй 80 шахуу процентнь заһабарилгын-техническэ станцинууд болгогдон хубилгагданхай. 55 мянга үлүүтэй колхозууд гэхэ гү, али 81 процентнь 21 миллиард үлүүтэй түхэригэй сэнтэй хүдөө ажахын техникэ худалдан абаа.

Колхозуудай мэдэлдэ техникын орохотой хамта, тэрээниие ашаглалга муудаа гэхыень колхозуудаар ябаха үедөө нэгэтэшье дуулаагүйб. Колхозуудай түрүүлэгшэнэр, колхознигууд хэлэхэдээ: мүнөө хүдэлхэдэ һайн болоо, хэрэгнай амжалтатайгаар ябажа байна гэдэг байба.

Нүхэр Н. С. Хрущев РТС-үүдтэ хабаатай хэдэ хэдэн тодорхой асуудалнуудые, мүн колхозуудые хангажа үргэлжэлһөөр байһан МТС-үүдэй саашадаа яаха тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ табяа. Колхозно байгуулалтые хүгжөөхэ, нийтын ажахые дэбжээхэ хэрэгтэ туйлагдаһан ехэ амжалтанууд колхозуудай олзо доходые нилээд ехээр нэмээгээ. 1952 ондо колхозуудтахи мүнгэн олзо доходой нийтэ хэмжээн 42,8 миллиард түхэриг байһан аад, харин 1957 ондо 95,2 миллиард түхэриг болоһон байна.

Колхозуудай экономикын бэхижэһэнэй, олзо доходойнь урган дээшэлһэнэй үндэһөөр колхознигуудай ажана байдал улам һайжарна. Энэнь түбхын түрүүндэ ажалта үдэрэй мүнгэн, натуральна түлөөһэнэй нэмэһэн ябадалһаа харагдана. Ажалта үдэртөө абадаг эдлэл болон мүнгэн түлөөһэнэй нийтэ хэмжээн, сасуудхагдамал сэнгээр, 1952 ондо 47 миллиард 500 миллион түхэриг байһан аад, 1957 ондо 83 миллиард 800 миллион түхэригтэ хүрэтэр нэмэһэн байха юм. Энэ хэмжээн 1958 ондо бүри ехэ болохо. Тэрээнһээ гадна, өөһэдын ажахыһаа хүдөө ажахын продуктнуудые тушаахаяа болиһоной ашаар, колхознигууд 3 миллиард шахуу түхэригэй нэмэлтэ ашагта хүртэхэ байна. Колхознигуудай бодото олзо доходые 1952 онойхитой сасуулан, ажалладаг нэгэ хүндэ абажа бодобол, 1958 ондо 1,6 дахин нэмэхэ болоно.

Колхозно байгуулалтын саашадаа хүгжэхэ, колхозуудай экономикын улам бэхижэхэтэй хамта, колхознигуудай ажана байдал бүри һайжарха, тэдэнэй олзо доходой үшөө ехэ болохонь дамжаггүй. Энэмнай социалистическэ экономикын жама ёһон ха юм.

Колхозно тосхондохи ажаһуудалай улам һайжаржа байһан тухай хэлэхэ зуураа, колхознигуудай өөһэдынь ажахы тухай хэлэнгүй үнгэрхын аргагүй. Өөһэдын ажахыһаа абадаг олзо доходынь мүнөөдөө колхозно бүлын бюджедэй ехэхэн хубинь болодог байһаар. Гэбэшье колхозуудай нийтын ажахын хүгжэхэтэй хамта, колхознигуудай өөрын ажахы удаа дараалан удхашанараа гээжэ байна.

Ажахын талаараа эгээн бэхи болоһон колхозууд бүри мүнөө колхознигуудай хубиин эрилтые хартаабхын, овощиин, һүнэйшье талаар хангадаг болонхой.

Городһоо гадна, колхозуудташье больницанууд, һургуулинууд, хүүгэдэй садууд болон яслинуудай хажуугаар пекарни, хубсаһа угааха газар, тиигэһээр хамтын столовонуудыешье бариха саг ерэжэ байнхай.

Колхознигуудые, илангаяа эмэгтэй колхознигуудые гэр тойроной ажахын ашаг багатай ажалһаа сүлөөрүүлхэ асуудал экономическаһаа гадна, мүн политическэ удхашанартай.

Колхозуудтахи хубаагдахагүй фондын улам нэмэжэ байһан ушар колхозно байгуулалтын мүхэшэгүй хүсэтэй, бата бэхи байһанай шухала гэршэ жэшээ болоно. Бүхы совет арадай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар олонийтэ колхознигуудай байгуулдаг хубаагдахагүй фонднууд манай колхозуудай социалистическэ шэнжэ байдалые тодорхойлно, кооперативна социалистическэ зөөриин үндэһэ һууринь болоно, энэмнай хүгжэхэ тумаа улам ойротоһоор, саашадаа арад нийтын зөөритэй ниилэжэ, коммунистическэ нэгэ нийтэ зөөри болохо юм. Хубаагдахагүй фонднуудые улам бэхижүүлхэ, үргэдхэхэ гээшэ колхозно, кооперативна зөөриие удаа дараалан арад нийтын зөөри болгожо, хубилган хүгжөөхэ шухала эшэ нүхэсэлнүүдэй нэгэн мүн. Гэхэтэй хамта хубаагдахагүй фонднууд хадаа колхозуудай нийтын баялигай улам ургажа, колхознигуудай ажана байдалай бүри һайжаржа байһые гэршэлнэ. Тиимэһээ хубаагдахагүй фонднуудые улам арьбадхаха тухай оролдолго гаргаха ябадал бүхы колхознигуудай имагтал шухала хэрэг байха ёһотой.

Дээрэ тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, олохон түрүү колхозууд деревни, тосхон, кишлак болон аулнуудаа шэнэдхэн түхеэржэ эхилхын тула хүсэд хүрэхэ хүсэ, зөөритэй болонхой. Тэдэнэй зариманиинь болбосон түхэлтэй социалистическэ тосхон бариха алхам хээд байна. Энэ бүгэдөөрэн партийна организацинуудай зүгһөө дэмжэгдэхэ зэргэтэй.

СССР-эй арадай ажахые 1959—1965 онуудта хүгжөөхөөр хараалагдаад, партиин XXI съездын зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдахаяа байһан даабарита тоонууд дотор 1965 ондо хүдөө ажахын бүхы продукциин хэмжээе 1958 онойхиһоо 1,7 дахин нэмээхээр хараалагдана гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев хэлэбэ.

Ажалай бүтээсые колхозуудта 2 дахин, совхозуудта—55—60 процентээр дээшэлүүлхэ гэжэ хараалагдана.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөн дэбжээһэнэй, ажалай бүтээсые улам дээшэлүүлһэнэй, гол түлэб колхозуудайнгаа нийтын үйлэдбэриие хүгжөөһэнэй үндэһөөр долоон жэлэй туршада колхознигуудай бодото олзо доход 40 процентһээ бага бэшээр нэмэхэ байна.

Хүдөө ажахын капитальна хүдэлмэридэ гүрэнэй зүгһөө 150 шахуу миллиард түхэриг һомологдохоор хараалагдана.

Газар тарялангай, мал ажалай товарна продукциин улам нэмэхэдэнь, колхозуудай олзо доход бүри ехэ боложо, капитальна хүдэлмэридэ өөһэдһөө ехэ мүнгэ һомолхоор аргатай болохо байна. Даб дээрэхи бодомжын ёһоор, 1959—1965 онуудай туршада үйлэдбэриин, байрын, культурна эмхи зургаануудай байшангуудые барихын, тосхонуудаа болбосон болгохын тула колхозууд 250 миллиард түхэриг гаргашалжа, техникэ худалдан абахын тула 95 миллиард түхэриг гаргашалжа шадаха.

Эдэ тоонууд ерэхэ долоон жэл соо хүдөө ажахые хүгжөөхэ гол шэглэл тодорхойлжо үгэнэ. Эдэ хоолой зүйлнүүдэй талаар, хүдөө ажахын түүхэй эдэй талаар хүн зоной, мүн бүхы ороной улам нэмэжэ байгаа эрилтые хангахаар бодомжолон, хүдөө ажахын үйлэдбэриин шухала шухала һалбаринуудые тааруу зүбөөр хүгжөөхэ гэжэ эдэ тоонууд дотор хараалагдана. Эдэ тоонууд яһала дүүргэгдэхээр. Тэдэниие һайшаагаад, нийтэ гүрэнэй даалгабари болгожо зүбшөөрэн абаха хэрэгтэй.

Энээнтэй дашарамдуулан мал ажалай ашаг шэмые бүри ехээр абадаг болохо тухай даалгабаринууд тушаа онсолон хэлэхэ хэрэгтэй. Хүдөө ажахын хүгжэн дэбжэлтын оршон байдалда абтадаг мяхан, һүн, тоһоной хүн бүхэндэ хүрэтэсын талаар ойрын жэлнүүдтэ США-е хүсэхэ гэһэн үргэн ехэ хүдэлөөн түрүү колхозууд, совхозуудай үүсхэлээр дэлгэрэнхэй. Энэ хүдэлөөе партимнай, бүхы араднай дэмжээ. Нүхэр Н. С. Хрущев энэ зорилгые шиидхэхэ арганууд тухай заажа хэлэбэ.

Мүнөө колхоз, совхоз бүхэндэ тодорхой түсэбүүдые зохёохо хүдэлмэри эмхидхэхэ гээшэ республиканууд, хизаарнууд, областьнууд болон районуудай партийна, советскэ организацинуудай тон шухала зорилго болоно. Тиимэ хүдэлмэри нютаг нютагуудта эмхидхэһэнэй ашаар лэ хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэеэ саашадаа эрид ехээр нэмээхын тула колхозууд, совхозуудай нөөсэ арга боломжые элирүүлжэ, хүсэд дүүрэнээр ашаглаха байнабди. Гэхэтэй хамта колхоз, совхоз бүхэндэ түсэб зохёохо гээшэ юрын арифметикэ бэшэ, даалгабаринуудые нишатиишэнь хубаажа үгөөд дүүрэхэ ябадал бэшэ, харин ажахы бүхэнэй арга боломжые, тэндэхи байдал, хүтэлбэриин шадабариие һайса шэнжэлжэ үзэхэ хэрэг болоно гэжэ мэдэхэ шухала.

Хүдөө ажахын продуктнуудые хараалагдаһан соонь нэмээн үйлэдбэрилхэ хэрэг ажалай бүтээсые нилээд ехээр дээшэлүүлһэнэй үндэһөөр туйлагдаха ёһотой гэжэ онсолон тэмдэглэхээр байна.

Нютаг нютагуудай, газарай хүрьһэнэй болон уларилай талые гол болгон хараада абалсажа, хүсэ болон зөөри багаар гаргаад, ехэ продукци абахын тула нютагай бүхы нөөсэ баялигые, арга боломжонуудые хүсэд дүүрэн хэрэглэхээр боломжолжо, ороохо таряа, мал ажалай продуктнуудые, техническэ ургамалнуудай, сад сэсэрлигэй ургаса абаха хүдэлмэри эмхидхэхэ ёһотойбди.

Мүнөө үедэ нэгэ хэмжүүрэй продукци үйлэдбэрилгэдэ колхоз болон совхозуудай гаргадаг гаргашынь хэмжээн хоорондоо нилээд ехэ илгаатай байна.

(*Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта*)

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэhэн элидхэлhээ

(Түгэсхэл)

1957 он дотор колхозуудта ороо-hо таряа ургуулжа абахын тула хүсэ гаргалгын хэмжээн совхозуу-дайхиhаа үлүү ехэ байгаа гэбэл: Хара хүрьhэтэй зонын районуудта 2,4 дахин, Поволжиин районуудта —2,6, Хойто Кавказай районуудта —3,0, Баруун Сибириин районуудта —2,2, Казахска ССР-тэ 2,2 дахин ехэ байгаа.

Энэ жэлдэ hү hаажа абахын ту-ла колхозуудай хүсэ гаргалгын хэмжээн совхозуудайхиhаа дээшээ байгаа гэбэл: Хара хүрьhэтэй зо-нын районуудта —1,3 дахин, По-волжиин районуудта—1,4 дахин, Хойто Кавказай районуудта—адли, Баруун Сибириин районуудта—1,2 дахин, Казахска ССР-тэ—1,1 да-хин ехэ байгаа.

Манай социалистическэ байгуу-лалтын оршон байдалда, мүнөө са-гай техникээр болон дүй дүршэлтэй кадрнуудаар хангагдаhан колхо-зуудай үйлэдбэриин хэмжээн түрүү совхозуудайхиhаа доошоо бэшэ байха бүхы үндэhэ баримта-тай.

Гүрэнэй, колхозуудай хоорондохи экономическа харилсаан мүнөө торьтойгоор хубилжа байhан үетэй байна. Хүдөө ажахын продуктнуу-дые ехээр үйлэдбэрилдэг болохо бү-ри уялгата тушаалга хэрэггүй боло-жо, тэрэнэй орондо үйлэдбэриин хэмжээндэ ба ажалай бүтээсэдэ тааараха үнэ сэнгээр продукт ду-тааараа худалдаха, худалдан абаха гурим бии боложо байнхай.

МТС-үүдые хубилгаха, бэлэдхэ-лэй шэнэ гурим, нэгэ янзын үнэ сэн бии болгохо тухай асуудалнуудаар партиин гаргаhан шиидхэбэринүү-дэй түүхэтэ удха шанар юуб гэхэ-дэ, гүрэнэй болон колхозуудай хоо-рондын экономическа харилсаанда-хи шэнэ шатын эхи табиhан удхатай байна. Продуктнуудые дураараа ху-далдалгын ёhо гурим удаа дараа-лан хүдөө ажахын бүхы hалбари-нуудта хэрэглэгдэдэг болохо.

Нүхэр Н. С. Хрущев колхозуудта-хи ажалай бүридхэл болон түлөөhэ-нэй гурим тухай хэлэхэ зуураа, энэ гуримые улам нарижуулан hайжа-руулха, тэрэшэлэн колхозно, совхоз-но үйлэдбэриинхидтэ хүдөө ажахын эрдэм ухаанай зүгhөө туhа хүргэхэ тухай асуудал табиба. Энэ туhа-ламжань сэгнэшэгүй шухала. Гэхын хажуугаар ажабайдалhаа таhархай, колхозууд болон совхозуудта жэшээ харуулдаггүй эрдэм ухаанай эмхи зургаанууд манайда үшөөл бии байhаар. Тиимэhээ хүдөө ажахын научно-шэнжэлэлгын институдуудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлөөhыень эрдэм ухаанай туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлhэн үрэ дүнгүүдтэй холбодог болохо тухай бодожо үзэхэ хэрэгтэй гэжэ нүхэр Хрущев тэмдэглэбэ.

КПСС-эй ЦК-гэй сентябриин Пленумhээ хойшо хүдөө ажахынгаа үйлэдбэриие эрид ехээр хүгжөөн дэбжээхын тула эршэмтэй шанга, аша үрэ түгэс хүдэлмэри хэжэ үн-гэргэгдэhэн жэлнүүд партийна ор-ганизацинуудые дүй дүршэлөөр баян болгоо гэжэ нүхэр Н. С. Хру-щев онсолон тэмдэглэбэ. Энэ үе соо хүдөөгэй партийна организацинууд тоогойнгоо талаар олон болоhон, эмхидхэлэй талаар улам бэхижэ-hэн байна. Мүнөө колхозууд, совхо-зуудта барандачь шахуу шадабари-тай, hайнаар хүдэлдэг партийна ор-ганизацинууд бии болонхой.

Районуудтахи эмхи зургаануудые бэхижүүлхэ зорилгонууд элидхэл соо онсолон тэмдэглэгдээ.

Коммунизм байгуулха хэрэгтэ имагта шухала удха шанартай асуудалнууд ЦК-гэй энэ Пленумэй зүб-шэн хэлсэлгэдэ табигдаа гэжэ нүхэр Хрущев элидхэлэйнгээ түгэсхэлдэ хэлэбэ. Партимнай табан жэлэй ур-да тээ, сентябриин Пленум дээрээ хүдөө ажахыдахи ехэхэн дутуу дундануудые зоримгойгоор, эрид шууд элирүүлээд, газар тарялан болон мал ажалаа эрид ехээр хүг-жөөн дэбжээхэ дэлгэрэнгы про-грамма тодорхойлон зохёоhон юм. Энэ программа бүхы совет арадай зүгhөө дэмжэгдээд, амжалтатай-гаар бэелүүлэгдэжэ байнхай.

Коммунистическэ партимнай марксизм-ленинизмын мүнхэ hур-гаалые хүтэлбэри болгон, шухала шухала асуудалнуудые амжалта-тайгаар шиидхэнэ, алас холые хара-жа, урагшаа этигэлтэй найдамтай-гаар дабшана. Партимнай социа-листическэ хүдөө ажахыгаа хүгжөө-хэ шэнэ зорилгонуудые совет ара-дай үмэнэ табижа байна. ЦК-гэй энэ Пленумэй шиидхэбэринүүд орон дотор хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэг болгохо программа бэелүүлхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэл эмхидхэхые уряалhан уряа болохо байна.

hара хахад болоод Коммунистическэ партиин XXI съезд нээгдэжэ, СССР-эй арадай ажахые ерэхэ долоон жэл соо хүгжөөхэ даабарита тоонуудые зүбшэн хэлсэжэ, баталан абахань. Энэ хадаа совет арадай ажал-ябуулгын асари ехэ программа, манай ороной хүгжэлтынгөө түүхэдэхи шэнэ үедэ —коммунистическэ общество бүрин түгэс байгуулха үедөө орохо программа болохонь лабтай.

УЛАН-УДЭДЭ ТРАМВАЙ ЯБАЖА ЭХИЛБЭ

Үсэгэлдэр республикымнай түб хото—Улан-Удэдэ түрүүшын ээлжээнэй трамвай ябажа эхилээ.

...Удын тэн багта городой гостиницын дэргэдэхи Сталинай нэрэмжэтэ үйлсэдэ хүн зон олоороо сугларжа эхилбэ. Тэдэнэрэй дунда партийна, советскэ органуудай хүдэлмэрилэгшэд, ниитын түлөөлэгшэд, трамвайн харгы барилсагшад, городой ажалшад байлсаа.

ПВЗ-дэхи трамвайн депоhоо, мүн Удын урда бэеhээ гараhан трамвайнуудай гостиница тушаа Сталинай нэрэмжэтэ үйлсэдэ уулзахадань трамвайе ашаглалгада оруулха тухай митинг эхилбэ. Улан-Удын горсоведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Хабалов митинг нээжэ, трамвайн ябажа эхилхэ болоhонтойнь дашарамдуулан городой ажалшадые, мүн барилгашадые амаршалаа. КПСС-эй Улан-Удын горкомой секретарь нүхэр Ножкин үгэ хэлэхэ зуураа нигэжэ мэдүүлhэн байна:

— Мүнөөдэрhөө эхилжэ город соогуурнай трамвай ябажа эхилбэнь. Ингэжэ манай барилгашад городойнгоо ажалшадта ёhотой бэлэг барюулба гээшэ. Ажалшаднай ажалдаа автобусуудаар ябаhанhаа орходоо трамвайгаар ябахадаа hаа нилээд ехээр алмадаг болохо юм.

Нүхэр Ножкин үгынгөө түгэсхэлдэ трамвайн харгы баригшадые, мүн трамвайн барилгада эдэбхитэйгээр хабаадаhан городой эмхи зургаанууд болон предприятинуудай ажалшадые, дунда, дээдэ hургуулинуудай студентнэрые халуунаар амаршалаа.

Үйлсэ хүндэлэн татагдаhан улаан лентые Улан-Удын горсоведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр Хабаловай хайшалан сасуунь хүнүүд трамвайда hуужа, духовой оркестрын хүгжэм доро хоёр тээшээ шэглэбэд. Трамвайнууд ПВЗ-дэхи трамвайн депоhоо Удын урда бэедэхи Бабушкинай нэрэмжэтэ үйлеэ хүрэтэр ябадаг болохо юм.

И. Бальдиров.

Зураг дээрэ: городой үйлсөөр трамвайн ябаhаниинь харуулагдана. Л. Хайдуровай фото.

Тугалшан Любовь Мареева

Зүүн хойноhоо тэнгэриин хаяа ...ража, үүр хяраалжа эхилбэшье, оршон тойрон үшөөл харанхы, огторгойн олон түмэн одо мүшэд хур-...ар яларалдаhан зандаа. Үглөөнэй ...рон хүйтэн жабар хүнэй хасар до-...он шэрбэжэ, үлэ мэдэг шэмжэгэ-...лээд абана. Хүл доро саhан ...атайгаар шаршаганана.

«Партимнай XXI съездын нээг-...дэ үдэр бүришье ойротошобо гээ-... Энэ гайхамшагта үдэрые ажа-...й амжалтаар угтахын түлөө, үр-... уужам Совет ороноймнай фаб-...ка, заводуудай, колхоз, совхозуу-...й хүдэлмэришэд, ажалшад, мал-...дай дунда ехэхэн хүдэлөөн боло-... байна даа. Ажалша хүн бүхэн ...эдэ арадай энэ хэрэгтэ өөрын-... хубитые оруулхын түлөө хү-... шадалайнгаа зэргээр тэмсэнэ ха...

...Бишье баhал бүхы хаба шадал-...гоо оролдон ажалланаб... Байза ...нөөхи hая гараhан нарай тугал-...удни ямар хонобо ааб, дааараагүй ...аа гү?» гэжэ hанаата болоhоор ...элжэ бодоhон Люба тосхондо ...ошог hуурижаhан малайнгаа ...ра тээшэ яаралтайгаар гэшхэл-...

Люба Мареева тугалай байрада ...эжэ ерэбэ. Ехэ фонарь носоожо, ...рын тэг дунда дээрэхэн үлгээд, ...йтараа сагаадагдаhан багахан ...алгануд соо хэбтэhэн нарай ту-...нуудые нэгэ нэгээр бодхоожо, ...ндэ hайхан hү угжана. Бүри ...гожоhон, ехэхэн болоhон тугал-...удта бүлеэн уhа уулгалсаад, но-...хон зандань, hайханаар хатаа-..., зөөлэн үбhэ хобто соонь хэжэ ...нэ. Тиигээд тэдэнэйнгээ нороhон хэбтэшые hэлгэжэ, ехэл забда ту-хагүй хүдэлнэ.

Люба Мареева нёдондо түрүү-шынхеэ Бичурын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи комп-лексно бригадын hүнэй-товарна фермэдэ тугалшан боложо, 40 га-ран тугал даажа абаа hэн. Багаhаа хойшо городто өөдөө болоhон, мал харууhалха дүршэлгүй Любада тү-рүүшээр яhала бэрхэтэй, хүндэшье байгаа. hая гараhан нарай тугал-нуудые эхэhээнь hалгаагаад, зүбөөр харууhалжа, hайнаар эдеэлүүлжэ түлжүүлхэ гээшэ ёhотойл оролдол-го, шадабариин хүсэн ха юм. Зарим нарай тугал эдеэ хоолдоо тааран-гүй гү, али элдэб ондоо шалтагаан-hаа үбдэхэ, үлбэртэхэhөө эхилээд, ёhоор өөдэлжэ үгэнгүй, зобооhон-шье байха. Тэдэниие зоотехнигэй заабаряар, ханалгатай hайнаар ха-рууhалжа, бөөмэйлжэ, заримандаа унтангүй шахуу манажа хонохо ушартай бологдогшо hэн. Тугалнуу-даа оролдосотой hайнаар харууhал-hанай ашаар нүхэр Мареева байг-ша ондо даажа абаhан дүшөөд ту-галайнгаа нэгыеншье гарзалуулан-гүй, толгой бүриинь шэгнүүриие сүүдхэдээ 700—800 граммаар нэ-мээжэ, 150—170 килограмм шэг-нүүритэй болгожо тушаагаа.

...Мүнөө эдеэлжэ садашоод, таhал-ганууд соогуураа дэбхэрэлдэжэ, соб-хоролдожо ябаhан улаа-малаахан, сагаа-эреэхэн, элүүр энхэ, өөдэргэн тугалнуудаа харахадаа Любовь Ан-дреевнагай шарайнь согтой, урихан болоходол гэнэ. Тингэншьегүй яа-хаб даа. Хэжэ баhан ажалайнгаа hайн hайхан үрэ дүн хараха, үзэхэ-дөө хэнэйшье досоо омогорхол тү-рэжэ, зүрхэ сэдьхэлынь урма бая-раар дүүрэхэ бшуу.

—Бидэ бүхы нарай тугалаа эхэ-hээнь hалгаажа, түлигдэдэггүй бай-рада түлжүүлнэбди. Гадна тугал бүхэниие паспорттай болгоод, хэды шэнээн hү гарадаг ямар үнеэнэй тугал бэ, сүүдхэ, hарадаа шэгнүү-рээ хэды шэнээн нэмээб гэжэ тэндээ ходо тэмдэглэжэ байдагби. Мүнөө малай үүлтэр hайжаруулха, ашаг шэмыень ехээр дээшэлүүлхэ зорил-гын табигдаад байхада, энэмнай тон ехэ удха шанартай байна. Тии-мэhээ залуу мал багаhаань хойшо зүбөөр харууhалжа, эдеэлүүлжэ түлжүүлхэ гээшэ айхабтар шухала. Бидэ нарай тугалда түрүүшээр үдэ-рэй 4 килограмм hайхан hү уулгаад, удаадахи хоёр hарын туршада ба-гашагаар уулгадаг боло болоhоор огто болюулдагби. hараhаа үлүүтэй болоhон тугалда бага зэргэ бүлеэ-хэн уhа уулгажа, хобто соонь hай-хан үбhэ, зелёнко хэжэ үгэхэдэ зо-хистой гэжэ hанагшаб. Мүн бур ша-бар, модоной хөө, дабhа, мел холи-жо зуураад, монсогор монсогороор хатаагаад, тугалда долёолгоходо ехэл hайн юм, —гэжэ нүхэр Маре-ева хөөрэнэ.

Любовь Андреевна тугалайнгаа дэбисхэр сүүдхэдээ нэгэ hэлгэдэг, байра, таhалгыень hарадаа 2 дахин сагаададаг, дезинфекци хэдэг, ту-галнуудаа hара бүри ветеринарта үзүүлжэ, шэгнэжэ байдаг. Түрэл партиингаа XXI съездые ажалай амжалтаар угтахын тула тугалшан Любовь Мареева даажа байhан 25 тугалайнгаа тус бүриин шэгнүүрые сүүдхэдээ 900—1000 грамм нэмээ-хэhээ гадна, үшөө хорёод тугал нэ-мэжэ абахаар шиидэнхэй.

Н. Мыжитов.

hургуулиие шэнэдхэн хубилгаха асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ

ҮХИБҮҮДЭЭ ЭРДЭМ МЭРГЭЖЭЛТЭЙ, АЖАЛДА АБЬЯАСТАЙ БЭРХЭ БАЙХААР ХҮМҮҮЖҮҮЛЭЕ

Кяхтын Пионернүүдэй байшангай дэргэдэ А. Е. Дыннигэй хүтэлбэрилдэг «Уран гартан» гэжэ кружок бии юм. Зураг дээрэ: hурагшад хэшээл хэжэ байна. А. Калмыковой фото.

Мастерскойн орондо завод нээхээр

Манай орон дотор коммунизм байгуулха гайхамшагта хүдэлөөнэй дэлгэржэ, арадай гэгээрэлые шэнэдхэн хубилгаха зорилгонуудай гараад байhан үедэ, гүйсэд мэргэжэлтэй багшанарые бэлэдхэхэ асуудал урда урдынхиhаа хурсаар, тодорхойгоор табигдана.

Багшанарай институдууд, тэрэ тоодо манай институт, саашадаа ямар янзаар шэнэдхэн хубилгагдахаб гэhэн асуудалай зүбшэн хэлсэгдэжэ байhаниинь мэдээжэ.

Тус асуудалаар өөрынгөө hанамжа хэлэхэ байнаб: 1956 ондо манай институдта физико-техническэ отделени нээгдэhэн юм. Тэндэ 7 багшанар хүдэлдэг, 232 студентнэр hурадаг. Студентнэр элдэб предмет шэнжэлэн үзэхынгөө хажуугаар, мүн политехническэ шэглэлтэй хэдэн предмет үзэлсэжэ байдаг. Модоор, түмэрөөр юумэ хэхэ, мүн механическа мастерскойнууд нээгдэнхэй. Гэбэшье эдэ бүгэдэ мүнөөдэрэй эрилтэнүүдтэ харюусажа шадахаяа болишоо. Тиимэhээ **Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай дэргэдэ заводто дүтэрхы предприяти нээжэ хүдэлгөөд, хаража үзэхэ, үгышье ха даа техникээр гүйсэд хангагданги завод бии болгохо.** Ондоогоор хэлэхэдэ, студентнэрэй политехническэ бэлэдхэл, үйлэдбэриин практика абаха ёhотой база байгуулмаар гэжэ хэлэхэ байнаб.

Арадай гэгээрэлэй хэрэгые шэнэдхэн хубилгаха асуудал шиидхэхэдэ педагогикын эрдэм ухаанай түрүү үүргэ, дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тезисүүд дотор хэлэгдэhэниие үнэн зүрхэнhөө hайшаанаб.

Энэнэй урда тээ манай институт республика соохи түрүү багшанарай дүй дүршэл шэнжэлжэ үзэдэггүй, үхибүүд болон залуушуулые хүмүүжүүлхэ шухала асуудалнуудые научна ёhоор шиидхэдэггүй байhан гээшэ. Саашадаа багшанарай дүй дүршэл болон хүмүүжүүлгын асуудалнуудые шэнжэлэн үзэхэ, арадай гэгээрэлэй зургаануудта педагогикын, методикын туhаламжа саг үргэлжэ үзүүлхэ уялгаяа бүрин дүүргэжэ орохонь. **Тиимын тула багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдые болюулха,** орондонь **hургуулинуудые шэнжэлхэ научна институт нээхэ** гэhэн дурадхал оруулнаб.

Багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлхэ институдай хүтэлбэрилжэ байдаг багшанарай зунай hуралсалай хэрэгые Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ институдта үгэбэл зүйтэй hэн гэжэ hананаб.

П. Панчуков,
Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай доцент.

Үхибүүдые уран hайханай мэргэжэлдэ hургаха

Социализмhаа коммунизмда орожо байhан гайхамшаг үедэ эрдэм ухаан, оньhон техникэ, соёл культура хэмжээлэшэгүй түргэнөөр хүгжэнэ, хото хүдөө хоёрой хоорондохи илгаа улам бага болоно. Хото хүдөөгэй hургуулинуудай hурагшадта эрдэмэй эшэ үндэhэ адли тэгшээр ойлгуулха, искусствын элдэб hалбариин талаар мэргэжэл олгохын тулада **хүдөөгэй hургуулинуудта дуу хүгжэмэй, уран зурагай болон бэшэшье эстетическэ шэнжэтэй предмедүүдые заадаг болохо, уран hайханай болон элдэб кружогуудай хүдэлмэри эмхидхэхэ программа үргэдхэн зохёохо** гэhэн hанамжа оруулха байнаб. Гэхын дашарамда үхибүүдэй нэгэдэхи класста hуража байхаhаа эхилээд, hургууляа дүүргэтэрнь үзэхэ эстетическэ шэнжэтэй предмедүүдэй программа Гэгээрэлэй министерство зохёохо зэргэтэй гэжэ hананаб.

Хэрбээ тиимэ предмедүүдые hургуулинуудта саашадаа шанартайгаар заадаг болоо хада, үхибүүдэй культурна хэмжээн нилээд дээшэлхэ, хото болон хүдөөгэй хүнүүдэй хоорондохи культурна хүгжэлтын илгаан ойрын жэлнүүдтэ усадхагдаха гэжэ hанамаар.

Б. Шагжитаров.

Бэлэдхэлэй классууд тухай

(Бэшэгүүдэй шэнжэлэл)

hургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха асуудалтай дашарамдуулан, бэлэдхэлэй классууд тухай олон бэшэг манай редакцида ерэнэ. Тэдэниие эльгээhэн колхознигууд, алба хаагшад, багшанар бурят hургуулинуудта бэлэдхэлэй классууд мүртэй үүргэ дүүргэнэгүй, эдэ классуудые болюулха хэрэгтэй гэhэн hанамжа оруулна.

— Мүнөө бидэ электрын хүсөөр ажалаа хэдэг болоhон гайхамшагта үе сагта ажаhуунабди. Хүдөө нютагууд танигдахаар бэшэ болоторoo хубиланхай. Үхибүүднай эдэ хубилалтануудые бүри бага наhанhаа хойшо нюдөөрөө харана. hургуулида ороторoo яhала hайнаар хүмүүжүүлэгдэдэг болоо. Тиимэhээ хүдөөгэй үхибүүд гусхай «бэлэдхэл» гарангүй, сэхэ 1-дэхи класста абтадаг болохо ёhотой,— гэжэ Закаменай аймагай «Коммунизмын зам» колхозой гэшүүн **Д. Будаев** бэшэнэ.

— Бэлэдхэлэй классуудые болюулха тухай олоннитэ ажалшад ходо бэшэжэ, суглаа хураал дээрэ хэлэжэ байдаг. Тэдэ ажалшадай иимэ hанамжа, дурадхалые гэгээрэлэй министерствын анхаралдаа абадаггүйнь гайхалтай,— гэжэ Хүдөө ажахын техникумэй студент **А. Тудунов** тэмдэглэнэ.

— Манай аймагта түрэлхид үхибүүдээ зургаа наhатайhаань бэлэдхэлэй класста үгэдэг болошоо. Тэдэ зургаатай үхибүүнэй ухаан бодолынь хүсэд гүйсөөдүй байдаг ха юм. Тиимэhээ бэлэдхэлэй классые болюулжа, үхибүүдые найма наhатайдань сэхэ 1-дэхи класста абаха хэрэгтэй,—гэжэ Зэдын аймагhаа **Д. Доржиев** бэшэнэ.

— Бурят hургуулинуудта бэлэдхэлэй классууд бии юм. Манай hанахада, тиимэ классууд хэрэггүй, бурят hургуулинуудые юhэн класстай болгохо, гурбан хэлэ үзэхэ шухала,— гэжэ Кударын аймагай культурын таhагые даагша **С. Бадмаев** дурадхана.

— Бэлэдхэлэй классые үмөөрэгшэд энэ класс ород хэлэ шудалхада туhатай юм гэжэ хэлэдэг. Тиихэдээ 7-дохи класс дүүргэгшэд hүүлэй үедэ олошороо гэжэ баримталана. Тэдэ бэлэдхэлэй класста «папа идет», «мама читает книгу» гэхэ мэтэ мэдүүлэлнүүдые үзэлгэ 7-дохи класс дүүргэлтэй ямар холбоотой юм? Бэлэдхэлэй класс байлганхаар 9-дэхи класс үлөөбэл—ехэ туhатай байха hэн,— гэжэ Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студент **Б. Цырендылыков** бэшэнэ.

—7—8 наhатай бурят үхибүүд ород яряанай хэлэ бага зэргэ мэдэдэг гээшэ. Юуб гэхэдэ олон тосхондо ород, бурят айлнууд зэргэлжэ hуудаг, үхибүүдынь сугтаа өөдөө болодог бшуу. Тиимэ тосхонуудтахи hургуулиин бэлэдхэлэй классууд бурят үхибүүдэй хүгжэлтые нэгэ жэлээр хойшо татана. Хүнэй наhан соо нэгэ жэл тон ехэ удхатай ха юм. Тиимэhээ үхибүүдые сэхэ 1-дэхи класста оруулха зэргэтэй,— гэжэ Сэлэнгын аймагай Селендумын дунда hургуулиин директор нүхэр **Б. Шагдыров** бэшэнэ.

ИНТЕРНАДАЙ ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

Хориин дунда hургуулиин дэргэдэхи гүрэнэй интернат... Хүмүүжүүлэгшэ Буянто Улзытуевич Улзытуев интернадай комнатонууд соогуур ябажа, hурагшадай номоо үзэхые адаглан харана. Зургаадахи классай hурагша Николай Гатапов тоо бодолгоор нэгэ юумэ ойлгожо ядаhан хэбэртэй, хүмүүжүүлэгшэ тээшээ хараадхина. Буянто Улзытуевич тэрэ хүбүүнэй хажууда ошожо, «ямар юумэндэ түдэгэсэбэш?»— гээд урихана ар асуухадань: «үгэтэй тоомни гаража үгэнэгүйл», — гэбэ. Ойлгосотой hайнаар заалгаад, hурагшашье тоогоо бодоо hэн.

...1930 ондо Буянто Улзытуевич Улзытуев Дээдэ Үдын бурпедтехникум дүүргээд, эхин шатын hургуулида бурят, ород хэлэнүүдые зааха мэргэжэлтэй боложо гараhан юм. Тиигээд 1935 он хүрэтэр аймагой инспектороор, таhагые даагшаар, Монголой рабфагта багшаар хүдэлөө. hүүлээрнь ИПККО-гэй директорэй орлогшоор, директороор номой хэблэлдэ ажаллаhан байха.

1935 онhоо хойшо Хориин долоон жэлэй хүдөө залуушуулай hургуулида гаhалгаряагүй хүдэлхэ зуураа, нилээд олохон хүбүүд, басагадые эрдэм номдо hургажа гаргаа.

Буянто Улзытуевай hая ерээд байхада, Хориин hургуулида оройдоо арба гаран багшанар байhан юм гэлсэдэг.

— Тиихэдэ багша бүхэн ехэ даабаритай байгаа. Үдэр багшалхаhаа гадна, үдэшэндөө аймагай центрын дэргэдэхи ехэшүүлэй hургуулида заагша hэмди,— гэжэ мүнөө нүхэр Улзытуев хөөрэнэ.

—Мүн арад зоной дунда ябуулагдадаг соёл гэгээрэлэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, лекци болон хөөрэлдөө хэдэг байгаа.

Буянто Улзытуевич hурагша бүхэндөө хэшээл hайнаар ойлгуулхые оролдодог, дүй дүршэлөө эрдэм наукын hургаалтай зохилдуулан хэрэглэжэ ажалладаг, hурагшадайнгаа абари зангые тус бүридэнь hайн мэдэдэг. Хэрбээ ямар нэгэн hурагшын hуралсалдаа муугаар хандажа, хэшээлhээ гээгдэжэ, муу сэгнэлтэ абаа hаань,— Буянто Улзытуевич hанаагаа ехээр зободог юм. Тиимэhээ нүхэр Улзытуевай хүтэлбэрилдэг классай hурагшад жэл бүхэндэ булта шахуу hайн сэгнэлтэтэйгээр удаадахи класстаа ородог байгаа.

— Урдань, бага наhандаа намда заалгадаг байhан, тоомгүйшье hаа, hүбэлгэн хурса шабинар мүнөө багшанар, врачууд, инженернүүд болоод, hайниие хүргэхэдэнь баясадагбди,— гэжэ хэлээд, Буянто Улзытуевич гансата хүхюутэй болоно.

Эрдэм бэлигэй алтан үрэhэ тарижа, ажабайдалай арюун зам заажа hургаhан ашата багшынгаа алдар нэрые хүн бүхэн сэдьхэлдээ ямар халуунаар хадагалжа, нангинаар hанажа ябадаг гээшэб!

1947 онhоо хүмүүжүүлгын хүдэлмэри даагаад хүдэлжэ байдаг. Мүнөө интернадай hурагшад хүндэтэ хүмүүжүүлэгшэеэ хоёрдохи эсэгэмнай гээшэ гэжэ тоолодог. Интернадай hурагшадые хайшан гээ hаа hайнаар, бүхы юумээрнь хангаха тушаа ходол hанаагаа табидаг. Эгээл тиимэhээнь Буянто Улзытуевичые интернадай hурагшадшье, тэдэнэй түрэлхидшье үнэн зүрхэнhөө хүндэлдэг юм.

Арад зондоо хүндэтэй, олон жэлдэ багшалхаhаа гадна ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадажа байдаг энэ багшые Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1957 ондо Хүндэлэлэй грамотаар шагнаа hэн.

Ким Жалсараев.

Манай шатаршад түрүүлжэ ябана

Улан-Удэдэ МНР-эй, Бурядай АССР-эй шатаршадай командануудай хоорондо мүрысөөн үргэлжэлжэ байна. Декабриин 15-да нэгэдэхи болон хоёрдохи турай дүүргэгдээгүй партинууд наадагдаба. Хоёр командын эгээл бэрхэ шатаршад Момо Сумкин хоёр, тиихэдэ Пүрэвжав—Мункоев тэнсэһэн байна. Монголой шатарша эхэнэр Хандсүрэнтэй тулаһан Бадмацыренова эрхимээр лэ наадаа һаа, тэнсэхэ байгаа. Гэбэшье Хандсүрэн арга боломжоёо хэрэглэнгүй шүүгдэһэн байна.

Манай шатаршан Игумнов шүүхэ гүйсэд аргатай байһан аад, мори эдижэ Чалхасүрэндэ шүүгдэшоо. Сампилов Берсутский гэгшэд холын хараатай һайн ябадалнуудые хэжэ, мастернууд Жамсран, Намсрай гэгшэдые шүүгээ. Галданов түрүүшын үедэ шүүгдэхэ тээшээ боложо байһан аад, һүүлэй үедэ тон зүб ябадалнуудые хэжэ, Балдандоржтой тэнсээ.

Манай командын залуухан шатаршан Игумнова Бямбатай дүүргэгдээгүй хоёр партяа наадаа. Түрүүшынгээ партида Игумнова хүбүүгээрээ айлшанай тэмээе эдижэ, удангүй илалта туйлаа. Мүн хоёрдохи партида Игумнова шангаар наадажа, хоёрдохи илалтаа туйлаһан байна.

Хоёр командын нүхэрэй ёһоной матчын түрүүшын хахад дүүрээ. Хоёр турай удаа МНР-эй команда 7,5 очкотой, манай шатаршад абажа боломоор 24 очкоһоо 16,5 очкотой болоо.

В. Мамилов, матчын главна судья.

Зураг дээрэ: шатаршад (зүүн гарһаа) Цыденов, Цэнд гэгшэд наадажа байна. **Л. Хайдуровай** фото.

Яруунын совхозой һонинууд

ТҮРҮҮ ГҮҮРТЭ

Хоёрдохи гүүртэ һү һаалгаар совхоз соогоо түрүүлнэ. Жэлэй эхинһээ хойшо үнгэрһэн арбан һарын дүнгөөр үнеэн бүриһөө 1578 литр һү һааба. Жэлэй һүүл хүрэтэр һү һаалгые 1800 литртэ хүргэхэ гэһэн уялга абаад, бусад гүүртынхидые мүрысөөндэ уриба.

ШЭНЭ БАРИЛГАНУУД

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада совхозой 3-дахи фермэдэ магазин, амбулатори, хамтын 12 байра, хүүзэнсэ болон бусад шэнээр баригдаа. Фермын клуб һэльбэгдэн заһагдаа. Гуша гаран хүдэлмэришэд, алба хаагшад үмсэдөө гэрнүүдые барижа ороһон байна.

УЯЛГАЯА ДҮҮРГЭБЭ

Һаалишад Ольга Головчан, Цыбикмид Жамсаранова жэл соо үнеэн бүриһөө 1800 литр һү һааха уялга абаһан аад, арбан һара соо 1907—1958 литр һааба. Жэлэй дүүрэтэр тэдэнэр һү һаалгаяа 2500 литр болгохо хүсэлэнтэй.

Ц. Жамсаранов.

АЖАЛШАДЫЕ ХИЛЭЭМЭЭР ТАҺАЛГАРЯАГҮЙ ХАНГАХА

Хүн зониие хилээмээр, хилээмэ булкын зүйлнүүдээр элбэгээр хангаха гээшэ хилээмэ баридаг предприятинуудай, худалдаа наймаанай организацинуудай шухала зорилгын нэгэн болоно.

Гэхэ зуура республикын худалдаа наймаанай организацинууд арад зониие заримдаа хилээмээр хүсэд хангадаггүй, таһалдуулдаг байна. Улан-Удын Октябрьска райондо, Брянскдахи барилгашадай тосхондо, Выдрино тосхондо, Хориин, Борьёогой совхозуудта, Байкало-Кударын, Заиграйн, мүн бусадшье аймагай центрнүүдтэ һуудаг ажалшадта хилээмэ булкын зүйлнүүд сентябрь, октябрь һарада дутамагаар наймаалагдаа. Тэндэхи тосхонуудай ажалшадта хилээмэ булка дутамагаар наймаалха ямаршье шалтагаан байгаагүй. Яахадааб гэхэдэ, худалдаа наймаанай организацинууд, хилээмэ баридаг предприятинууд гурилаар хүсэд хангагданхай байгаа.

Выдрино, Сэлэнга, Таловка станцинуудта хилээмэнэй ехэ дутамагаар наймаалагдадаг дээрэһээ ажалшад үглөөнэй 3—4 часһаа оошорто байха баатай болоно.

Эдеэ хоолой промышленностиин министерствын хилээмэ баридаг предприятинууд үшөөл хангалтагүйгөөр ажаллажа байһаар. Тэдэ предприятинуудай гэмээр Улан-Удын ажалшад хилээмээр хэдэн дахин дуталдаһан байна. Хилээмэнэй шанарай муугаар шалгагдадаг дээрэһээ зарим магазинууд шанар муутай хилээмэ наймаална.

Эдеэ хоолой промышленностиин министерство, мүн тэрэшэлэн Худалдаа наймаанай министерство арад зондо шанар һайнтай хилээмэ хүсэд хүрэхөөр наймаалха тушаа зохихо хэмжээ абанагүй. Хэрбээ 1956—1957 оной туршада Улан-Удын хилээмэнэй комбинат суудхэдээ 12 зүйлэй, заримандаа 16 зүйлэй хилээмэ баридаг байгаа һаа, мүнөө үедэ суудхэдээ оройдоол 9 зүйлэй хилээмэ, булка барина.

Гусиноозерск, Городок городуудай, Каменск гэжэ хүдэлмэришэнэй тосхоной хилээмэнэй заводууд ямаршье хараа түсэбгүйгөөр баригданхай.

Хилээмэнэй завод, пекарнинууд республикадамнай болошогүй удаанаар баригдана. Улан-Удэ городой хилээмэнэй завод 1957 ондо баригдажа дүүрэхэ аад, 1958 оной ноябриин 1 хүрэтэр тэрэ заводой барилгын оройдоол 20—25 процентнь дүүргэгдээ.

Мухаршэбэрэй аймагай Сутай тосхондо хилээмэнэй пекарни бариха тухай РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолнуудай бии байбашье, «Эрдэм» совхоз тэдэ тогтоолнуудые мүнөөшье болотор дүүргэнэгүй. Энээнһээ боложо, совхозой хүдэлмэришэд хилээмээр дутамагаар хангагдана.

Хориин, Сэлэнгын, Зэдын, Бичурын, Заиграйн, Кударын аймагуудай совхоз, РТС-үүдтэ хилээмэнэй пекарнинууд баригданагүй. Онохойн хүдэлмэришэнэй тосхондо хилээмэнэй завод бариха асуудалые «Забайкаллес» комбинат удаанаар шиидхэжэ байна.

Республикын Эдеэ хоолой промышленностиин министерство, Буркоопсоюз, совнархозой УРС, мүн бусад хүтэлбэрилхы органууд худалдаа наймаанай организацинуудта, хилээмэ баридаг предприятинуудта шанга эрилтэ табинагүй.

М. Михайлов.

Советскэ лётчигууд Бельгиин самолёт олобо

Кристальна хадануудай оршондо Бельгиин самолёдтоёо унаһан шэнжэлэгшэдые бэдэрхэеэ декабриин 12-то летчик Перовой хүтэлбэри доро советскэ Антарктическа экспедициин «ЛИ-2» самолёт ниидэбэ гэжэ хэблэлдэ мэдээсэгдээ һэн.

Король Бодуэн гэжэ Бельгиин антарктическа экспедициин оршон тойронхи газарта декабриин 13-най үдэшэлэн, мүн декабриин 14-нэй үдэрэй туршада сагай уларилай бэрхэшээлтэй байһан дээрэһээ оһолдо ороһон Бельгиин полярнигуудые бэдэрэлгэ хэхэ аргагүй байгаа.

Үглөөгүүрынь сагай уларил номгоржо эхилээ. Тиигэхэтэйнь адли советскэ самолёт Бельгиин полярнигуудые бэдэрхэеэ 12 час 25 минутада ниидэжэ гараба гэжэ советскэ агаарай кораблиин командир В. Перовһоо радиограмма абтаа һэн.

35 минутын туршада ниидээд байхадаа, «ЛИ-2» самолёдой экипаж Бельгиин самолёдой үрөөһэн хажуугаараа газар хадхашоод хэбтэхыень дээрэһээ обёорһон байна.

14 час 43 минутада оһолдо ороһон самолёдой хажууда Виктор Перов самолёдоороо бууһан байгаа. Бельгиин самолёдой бууһан газарһаа хажуу тээшээ 130 модоной хараатай газарта байһан экспедициин склад худар 4 бельгийскэ полярнигууд ошобо гэһэн бэшэг тэрэ самолёт сооһоо олдоо, хүнүүдые бэдэрэлгэ үргэлжэлһөөр. (ТАСС).

ХИЛЫН СААНАҺАА

Эб найрамдалай, гүрэнүүдэй хоорондо амгалан ёһоор харилсан ажаллахын түлөө

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XIII сессидэ хабаадаһан СССР-эй делегациие толгойлогшо В. А. Зориной мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 13. (ТАСС). ООН-эй Генеральна Ассамблейн XIII сессидэ хабаадаһан СССР-эй делегациие толгойлогшо В. А. Зорин мүнөөдэр пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, сессиин дүнгүүд тухай мэдүүлгэ хээ. Уласхоорондын оршон байдалай аюултайгаар шангадаад, дайн байлдаанай болошохоор байһан үедэ сесси зарлагдаһан байгаа гэжэ СССР-эй түлөөлэгшэ һануулаа.

Нэгэдэмэл Нацануудай Организаци хадаа дайн тээшэ аюултайгаар ойртохо ябадалда эсэс табихын, яаралтайгаар зэбсэгжэлгэ болюулхын, бүхы гүрэнүүдэй хоорондоо тэгшэ эрхэтэйгээр, амгалан ёһоор харилсан ажаллаха ябадал хангахын тулада Нэгэдэмэл Нацануудай Организаци уласхоорондын байдалай шангадажа, яаралтайгаар зэбсэгжэлгын үргэлжэлүүлэгдэжэ байһан мүнөөнэй эрхэ байдалда эгээн лэ ехэ оролдолго гаргаха бэзэ гэжэ арадууд хүлеэнэ. Хүн түрэлтэниие һандарал хохидол ехэтэ шэнэ дайнай аюулһаа зайсуулхын, колониальна дарлалтаһаа уламжалан һулаар хүгжэһэн олон оронуудтахи ядаралта байдал усадхаха хэрэгтэ гүрэнүүдэй бүхы хүсэ зөөриие зорюулхын тулада зохихо хэмжээнүүдые ООН абаха бэзэ гэжэ арадууд хүлеэнэ.

Дэлхэйн элдэб нютагуудтахи эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй эдэбхитэй ябуулга хэһэнэй ашаар, тэрэшэлэн сессиин хүдэлмэрилжэ байха үедэ эрилтэнүүдэй хэгдэһэнэй ашаар США-гэй, Англиин интервентнүүдэй сэрэгүүд энэ оной ноябрьда Ливан болон Иорданиһаа гаража ошохо баатай болоһон байна. Энэ хадаа Дүтын, Дунда Зүүн зүгтэ шанга байдал һуларуулгада лаб туһалһан байна.

Гэхэ зуура США хадаа Алас Дурна зүгтэ Хитадай Арадай Республикада эсэргүү эээрхэг түримхэй ябуулга гаргажал байһаар. Тэрээнһээнь уламжалан бүгэдэ нийтын эб найрамдалда аюултай шахардуу шанга байдал Алас Дурна зүгтэ тохёолдоһон зандаа.

Агууехэ арадай Хитад тушаа США-гэй бэелүүлдэг эээрхэг түримхэй политикые дэлхэйн арадуудай буруушаадаг байһые Генеральна Ассамблейн заседанинууд дээрэ хэлэгдэһэн үгэнүүд эли тодоор харуулаа. Советскэ Союз хадаа буу зэбсэг хуряаха, шэнэ дайнай аюул зайсуулха үргэн ехэ программа Генеральна Ассамблейн XIII сесси дээрэ дурадхаһан байгаа.

СССР атомна, водородно зэбсэг туршалгые эсэслэн болюулхые дурадхаа. Гэбэшье энэ дурадхал баталан абаха хэрэгтэнь США ООН-до һаад ушаруулһан байна. ООН-до энэ асуудалай зүбшэн хэлсэгдэхэдэ атомна зэбсэг туршалгые эсэслэн болюулхые США-гэй зонхилхы хүнүүдэй хүсэдэггүй байһаниинь элеэр харагдаһан байна.

СССР-эй, США-гэй, Великобританиин, Франциин сэрэгэй бюджедүүдые 10—15 процентээр хорооохо тухай, алмагдаһан мүнгэ зөөриин зарим хубиие хүгжэлтэ багатай оронуудта туһаламжа болгон үгэхэ тухай советскэ дурадхал баруун гүрэнүүдэй гэмээр бүтээхэ тээшээ шиидхэгдэнгүй үлөө.

Гэбэшье США-гэй эээрхэг түримхэй хараа бодолые буруушаадаг, шухала асуудалнуудые бүтэхэ тээшэнь шиидхэхые оролдодог гүрэнүүдэй олон боложо байһаниинь буу зэбсэг хуряаха асуудал зүбшэн хэлсэлгын, энэ асуудалаар дурадхагдаһан резолюциин түлөө дуугаа үгэлгын үедэ элеэр харагдаһан байна.

Буу зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй бүхы гэшүүдэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн комисси байгуулха тухай ООН-эй баталан абаһан шиидхэбэри һайн алхам болоно гээшэ. Иимэ комисси байгуулхые Советскэ Союз баадхаһан байгаа. Энэ шиидхэбэри гаргаха хэрэгтэ США, Англи, Франци али болохоор һаад ушаруулдаг байгаа.

ООН-эй зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха ябадал хараалһан шиидхэбэри баталан абахыень ООН-до баадхаха гэһэн США-гэй һэдэлгэ буруу һүрөө. Энэ хадаа Генеральна Ассамблейн хүдэлмэриин һайн талань бололсоно.

Замбуулин огторгойе сэрэгэй зорилгоор хэрэглэлгые хорихо тухай асуудал шиидхэлгые США-гэй, Баруун бусад гүрэнүүдэй правительствонууд арсажа, ондоо оронуудай газар дээрэ сэрэгэй базануудые байгуулха политикаяа үргэлжэлүүлхэ хүсэлэнтэй байһанаа харуулаа.

Америкын баадхалгын политикын панхаруудтаһаниинь Корей тухай асуудал зүбшэн хэлсэлгын үедэ элеэр харагдаа.

Дарлагданги арадуудай колониальна дулдыдалгаһаа сулөөрхын түлөө хэжэ байһан тэмсэлтэй холбоотой хэдэн асуудалнуудые ООН-эй Генеральна Ассамблейн XIII сесси хаража үзэһэн байна. Эдэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэлгын шухала дүн юуб гэхэдэ, США, Англи, Франци, колониальна дарлалта үлөөхэ гэһэн политика ябуулдаг бусад гүрэнүүд гансаарданги байдалда ороһон байна.

Амгалан тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһо бүхы гүрэнүүдэй бодотоор баримталгын шухала байһан тухай шиидхэбэри Генеральна Ассамблей Чехословакиин, бусад зарим оронуудай дурадхалаар нэгэн дуугаар баталан абаа.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XIII сессиин хүдэлмэриин юрэнхы дүн юуб гэхэдэ, хоёр ондоо хараа шэглэлэй бии байһаниинь энэ сесси дээрэ дахяад элеэр харагдаа.

Советскэ Союзай болон эб найрамдалда дуратай бусад оронуудай шууд бэелүүлдэг нэгэ хараа шэглэлынь ямар бэ гэхэдэ, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха, хүршэ ёһоор, тэгшэ эрхэтэйгээр оронуудай хоорондоо харилсаха политикые эдэ оронууд бэелүүлдэг байха юм.

США-гэй, сэрэгэй бүлэглэлнүүдэй талаар тэрээнтэй холбоотой бусад гүрэнүүдэй бэелүүлдэг нүгөө хараа шэглэлынь уласхоорондын байдалые шахардуу шанга болгохо, яаралтайгаар зэбсэгжэлгэ хэхэ, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дараха, арад зонойнгоо этигэл найдабариие гээһэн, США-гэй зүгһөө бусад оронуудта баадхагдаһан засаг түрые дэмжэхэ гэһэн зорилготой юм. Ассамблейн мүнөөнэй сессиин дүнгүүд юун тухай гэршэлнэб гэхэдэ, Холбоото Штадууд энэ тааруугүй хараа бодолоо орхихо үшөөл дурагүй байна.

Эб найрамдалай хэрэгтэ үнэн сэхэ байдаг Советскэ Союз хадаа уласхоорондын шанга байдал һуларуулхын, яаралтайгаар зэбсэгжэлгэ болюулхын, шиидхэгдээгүй асуудалнуудые эбэй ёһоор гуримшуулхын, уласхоорондын тэгшэ эрхэтэй харилсаа хүгжөөхын тулада ООН-до, мүн тэрэнэй газаа тээгүүршье саашадаа оролдолго гаргаха гэжэ үгынгөө түгэсхэлдэ Зорин хэлээ.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XIII сесси

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 13. (ТАСС). «Венгриин асуудал» гэдэгээр декабриин 11, 12-то ООН-эй Генеральна Ассамблейн пленарна заседанинууд дээрэ үгэ хэлэлгэн болоо. Хүйтэн дай һүжэрөөхэ зорилгоор США-гэй делегаци иимэ асуудал зүбшэн хэлсэхыень Ассамблейдэ баадхаһан байха юм.

Венгриин дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха зорилготой резолюци США-һаа дулдыданги 54 ороной делегацинуудай дуугаар баталан абтаа. Энэ резолюциие 10 делегаци буруушаажа дуугаа үгэһэн байна. 15 делегаци һаналаа баряа.

Венгридэхи байдал хүсэд гуримшуулагданхай, тиимэһээ ямар нэгэн ондоо гүрэнэй амгалан байдалда аюул тохёолдуулхагүй байна. Тиимэһээ Венгри тухай асуудалые ООН-эй ямар нэгэн орган хаража үзэхэ эрхэгүй гэжэ хэдэ хэдэн ороной түлөөлэгшэд тодоруулһан байгаа. Тиигэбэшье уласхоорондын шахардуу шанга байдал улам хурсадуулгада туһалхаар иимэ хуули бусын тогтоол абтаһан байна бшуу. Революцида харша үймөөнэй буруу һүрэжэ, Венгридэхи байдалай гуримшуулагдаад байһанда дурагүй хүнүүд политическэ үсэрэлдөө гаргаха зорилгоор «Венгриин асуудал» гэдэгые сессиин зүбшэхэ зүйлдэ оруулгуулаа гэжэ Венгриин түлөөлэгшэ Петер онсолон тэмдэглээ.

Венгриин правительство орон дотороо хэһэн бүхы ябуулгануудайнгаа түлөө венгер арадай үмэнэ, имагтал тэрэнэй үмэнэ харюусалгатай юм. Революцида харша аюулые усадхаха политикые, социалистическэ шэнэдхэн байгуулга хэхэ, социалистическэ бусад гүрэнүүдтэй хани барисаагаа бэхижүүлхэ политикые венгер арад нэгэн һаналтайгаар һайшаана гэжэ Петер мэдүүлээ.

Бусад гүрэнүүдэй дотоодын хэрэгүүдтэ Холбоото Штадуудай хамааралсадаг байһые эрид шууд буруушааһан үгэнүүдые СССР-эй, Чехословакиин, Румыниин, Албаниин, Украиныи ССР-эй, Болгариин, Польшын болон Белоруссиин ССР-эй түлөөлэгшэд хэлэһэн байна.

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 13. (ТАСС). Генеральна Ассамблейн комитедүүдэй хэдэн элидхэлнүүд болон резолюцинуудые ООН-эй Генеральна Ассамблей үсэгэлдэр үдэрэй пленарна заседани дээрээ баталһан байна. Тусхайлбал, экономическа талаараа хүгжэлтэ багатай оронуудта хамаатай 9 резолюци баталагдаа. Хүгжэлтэ багатай оронуудай промышленностиие хүгжөөхын тулада Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин фонд байгуулха тухай элдэб асуудалнуудта хамаатай резолюци тушаа үгэ хэлэлгэн болоһон байна. ООН-эй иимэ фонд байгуулхые колониальна гүрэнүүдэй делегацинууд буруушаажа үгэ хэлээ. Тиимэ болохолоороо, хүгжэлтэ багатай оронуудай промышленностяа бэеэ даагаад хүгжөөхэ ябадалые тэдэнэр буруушааһан байна бшуу. Гэбэшье, хүгжэлтэ багатай оронуудай промышленностиие хүгжөөхын тулада ООН-эй фонд байгуулха асуудалда хамаатай резолюци 67 делегациин дуугаар һайшаагдаа. Колониальна 14 гүрэнэй делегаци, тэрэ тоодо США-гэй, Англиин, Франциин, Бельгиин, Голландиин делегацинууд дуугаа үгэлгын үедэ һаналаа бариһан байна.

XIII сессиин хүдэлмэриие декабриин 13-да үшөө үргэлжэлүүлхэ гэһэн тогтоол Генеральна Ассамблейн үдэрэй пленарна заседаниин түгэсхэлдэ баталан абтаһан байна.

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 14. (ТАСС). Үсэгэлдэр нютагай сагаар 23 час 55 минутада (Москвагай сагаар декабриин 14-нэй 7 час 55 минутада) ООН-эй Генеральна Ассамблейн XIII сесси хүдэлмэреэ дүүргэээ.

НҮХЭР МУНКОЕВ, ҮГЭДӨӨ ХҮРЫТ

Редакцида ерэһэн бэшэг

Курумканай аймагай Гааргын сельпо колхознигуудай, илангаяа холын фермэ, бригадануудта хүдэлмэрилжэ байһан малшадай дунда худалдаа наймаа ехэ муугаар эмхидхэнэ. Ларёгууд болон магазинуудтань үргэн хэрэглэлэй эд бараан, жэшээлхэдэ, сай, дабһан, керосин, папирос гэхэ мэтэ хододоо байдаггүй. Тиимэһээ колхознигууд эдээниие бэдэржэ, үнэтэ сагаа гээдэг байна.

Мүнөө республика дотор соёлой гурбан жэлэй добтолгын ябажа байхада, тус сельпогой магазинуудта извёстко, шэрэ, олиф гэхэ мэтын шухала материалнууд үгы байна. Энэ юунһээ болоноб гэхэдэ, сельпогой хүдэлмэрилэгшэд аймпотребсоюзай складта байһан эд бараа саг дарыдань асардаггүй, нобшорһоор хожомдодог юм. Жэшээнь, энэ намар һуралсалай жэлэй эхилхэдэ, һургуулидамнай тетрадьнууд үгы байшоо. Занятиин эхилһээр хахад һара болоод байхада аймагай центрһээ тетрадьнууд асарагдаһан байна. Иимэ баримтанууд олон.

Мүн сельпогой хүдэлмэрилэгшэд хараалһан хүдэлмэреэ, нютагай партийно-советскэ организацинуудай шиидхэбэриие саг дарыдань дүүргэдэггүй, дүүргэхэ гээшье һаа, ёһын тулада нэгэ юумэ хээ болодог. Жэшээнь, үнгэрэгшэ малай үбэлжэлгын үедэ наймаалагшагүй 3 ларёк эмхидхэгдэһэн аад, тэндэнь хүнэй үргэн хэрэглэлэй эд бараан ехэ хомор байгаа. Тэрэшэлэн үнгэрэгшэ зун, үбһэ хуряалгын үедэ, нүүдэл наймаа июлиин 5-да эмхидхэхэ аад, арай гэжэ июлиин 27-до бии болгоо һэн. Гэбэшье үнэтэй сэнтэй эд бараан үбһэшэдтэ хүрэдэггүй, харин нүүдэл наймаа хэгшэ Н. Доржиева эд бараагаа колхозой түб тосхонойхидто худалдаад лэ ябашадаг байһан юм. Тиихэдэ манай колхозоор аймпотребсоюзай автолавка хаа яа ябаад ошодог. Теэд энэ лавкаһаа юумэ худалдажа абахань ехэ хүшэр байдаг. Юундэб гэхэдэ, энэ автолавка өөрын дураар, дүтын дардам харгыгаар ябадаг, мүн наймаалагшань хатуу шэрүүн зан гаргадаг, эд бараа хүндэ һайнаар харуулдаггүй юм.

Гааргын сельпогой, тэрэнэй түрүүлэгшэ нүхэр Мункоевой хүдэлмэридэ байһан дутагдалнууд тухай үнгэрэгшэ тоосоото партийна суглаан дээрэ хэлсэгдэһэн, мүн аймагай газетын хуудаһанууд дээрэ бэшэгдэһэн байна. Теэд нүхэр Мункоев хүдэлмэреэ һайжаруулхын түлөө һанаагаа зободоггүй, хуушан хэбээрээ хүдэлмэрилжэ байна. Энээн тухайда аймпотребсоюзай түрүүлэгшэ нүхэр Сосновский, тэрэнэй орлогшо нүхэр Сапельцев һайн мэдэжэ байдаг. Тэрэшэлэн Гааргын сельпогой муу хүдэлмэри партиин айкомдо, аймгүйсэдкомдо һайн мэдээжэшье һаань, тэдэнэй зүгһөө мүн лэ ямаршье хэмжээн абтанагүй.

Мүнөө мал ажалай эгээл харюусалгатай үе болобо. Тиин малшадай эрилтые һайнаар хангахын тулада фермэнүүд дээрэ 3—4 наймаалагшагүй ларёгуудые нээхэ шухала. Түнгээнэй комплексно бригадын дэргэдэ магазинай байшан үгы. Тиимэһээ эндэ наймаагаа колхознигой байдаг гэр соо хэнэ. Энэнь ехэ таарамжагүй байна. Аяар жэлэй эхиндэ аймпотребсоюзай түрүүлэгшэ нүхэр Сосновский эндэ магазин барихабди гэжэ маниие найдуулһан аад, мүнөөшье болотор тэрэнээ дүүргэнэгүй. Энэ асуудалые түргэн шиидхэхэ хирэ болоо.

Мүн Гааргын сельпогой пайщигуудынь манай Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо байна. Түрүүн МТС-эй хүбилгагдаагүй байхада, сельпогой правлениин конторо Могойто тосхондо байгаа. Мүнөө тэрэниие Разгон тосхондо нүүлгэжэ асарха асуудал табихаар болоо.

Гааргын сельпогой хүдэлмэридэхи эдэ бүхы дутагдалнуудые дары усадхаха хэмжээ абаха саг түлаа.

Сельпогой пайщигууд:
М. Буянтуев, хонишон,
Д. Обхорова, һаалишан,
Д. Самбуев, Ц. Аюшеев, бригадирнууд.

Францида президентые һунгахын урда тээ

ПАРИЖ, декабриин 13. (ТАСС). Франциин правительствые толгойлогшо де Голль Франциин республикын президентын тушаалда өөрынгөө кандидатура дэбжүүлхые мүнөөдэр хуулита ёһоор зүбшөөгөө.

ПАРИЖ, декабриин 14. (ТАСС). Франциин президентые декабриин 21-дэ һунгахаа байһантай дашарамдуулан, дэбжүүлэгдэһэн кандидатуудай списогые «Журналь офисьель» мүнөөдэр толилоо. Шарль де Голль, Жорж Марран болон Альбер Шатль гэгшэдэй кандидатура энэ списогтэ оруулагданхай.

Африкын арадуудай конференци хаагдаа

АККРА, декабриин 13. **(ТАСС-эй тусхай корр. Л. Лосев).** Африкын арадуудай конференци мүнөөдэр хүдэлмэреэ дүүргэээ. Африка түбиин 28 ороной партинууд болон профсоюзуудай 300 гаран делегат конференцидэ хабаадаа. Конференци хадаа Деклараци, ООН-до хандалга, империализм болон колониализм тухай, үндэһэ яһанай илгаа гаргалгада эсэргүү, мүн Алжирай асуудал, Камерундахи байдал тухай, Африкадахи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй бусад хэдэн тодорхой асуудалнууд тухай тогтоолнуудые баталан абаа.

Африкые империализм болон колониализмһаа түргэнөөр сүлөөлхэ, бэеэ даанхай байдалай түлөө Африкын арадуудай тэмсэлые дэмжэхэ хэрэгтэ дэлхэйн олониитын һанамжа элсүүлхэ зорилготой шиидхэбэринүүдээ бэелүүлхын тулада саг үргэлжын секретариат байгуулха гэжэ конференци шиидхээ.

Тунисай «Нео-Дестур» гэжэ партиин түлөөлэгшэ Африкын арадуудай удаадахи конференциие Тунисто үнгэргэхэ гэжэ дурадхаа.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00915. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 4735.